

SEVGİ

dünyası

SAYI: 200009 FİYATI: 900.000 TL.

Birbirimizin Derdiyle
Dertlenmedikçe
Dr. Refet Kayserilioğlu

Ciddi Bir Şaka
Cenk'le Yaşamak
Güngör Özyiğit

Sorumluluklarımız ve
Özgürlüğümüz
Nelda Bayraktar

Telkâri Dostluk
Nadide Kılıç

AYIN DOSYASI:
BİN YILIN BİRİKİMİ
(1601-1700)

SEVGİ dünyası

Aylık Kültürel
ve Siyasi Dergi

Cilt: 32
EYLÜL 2000
Sayı: 381

SEVGİ YAYINLARI
TİC. LTD. ŞTİ.
adına
Sahibi ve Genel Yayın
Müdürü
Dr. Refet Kayserilioglu

Yazı İşleri Müdürü:
Güngör Özyiğit

Yayın Kurulu:
Güngör Özyiğit
Nelda Bayraktar,
Zeynep Elkâtip,
Hale Ürkmezgil
Özenç Kayserilioglu

Halkla İlişkiler Müdürü:
Tülin Özyiğit

Haberleşme Sorumlusu
Kâzım Erdemoğlu
250 42 42

Okur - Abone İlişkileri

Kâzım Erdemoğlu
252 85 85

Yönetim Yeri:
Aydede Caddesi
Kıvılcım Apt. No. 4/5
80090 Taksim/İSTANBUL
Tel: (0212) 250.42.42.

Yazışma Adresi:
SEVGİ DÜNYASI

P.K.471-Beyoğlu-İST.
80090

Mizampaj ve
Teknik Danışman
Hale Ürkmezgil

Dizgi:
Özenç Dizgi

Baskı
Form Matbaacılık
613 88 25 - 613 89 73

Fiyatı: 900.000 TL
Yıllık
Abone:10.000.000TL.
Yurt Dışı: 15.000.000 TL.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sevgili Dostlar	
Dr. Refet Kayserilioglu _____	1
Birbirimizin Derdiyle Dertlenmedikçe	
Dr. Refet Kayserilioglu _____	2
Cenk'le Yaşamak	
Güngör Özyiğit _____	7
Esinler	
Olgay Göksel _____	11
Sorumluluklarımız ve Özgürlüğümüz	
Nelda Bayraktar _____	13
Telkâri Dostluk	
Nadide Kılıç _____	17
Gönül Kapıları	
Çev:Acar Doğanğün _____	21
Daniel'den Bir Hediye	
Acar Doğanğün _____	26

MILLENİUM DOSYASI BİN YILIN BİRİKİMİ (1601-1700)

Evliya Çelebi _____	33
İki Sultanın Hazin Sonu _____	35
Descartes ve Bacon _____	37
Hezarfen Çelebi _____	38
Bir Fincan Kahve _____	39
Tac Mahal _____	41
Isaac Newton _____	42
Yeryüzü Cennetleri _____	43
Düşüncede Devrim _____	45
Hayatımız Mizah	
Güngör Özyiğit _____	47

Sevgili Dostlar

Aldığımız hava, içtiğimiz su ve yediğimiz gıdalar kadar önemli bir şeye daha ihtiyacımız var, bilir misiniz nedir? Belki biliyorsunuz da o kadar önemsemiyorsunuz. Belki üzerinde hiç düşünmeyenleriniz vardır. Belki onu aldığımız hava gibi, su gibi, gıda gibi, rahat bir uyku gibi dayanılmaz ihtiyacınızdır, sevgi.

Sevgiyi insanlar ilk varedildikleri, yaratıldıkları andan itibaren almaya başlarlar. Çünkü onlar Yaratan'ın Sevgisinden ve O'nun sevmesiyle yaratılmışlardır. Varoluşlarının sebebi O'nun sevmek isteği, özleri ve asılları da O'nun Sevgisidir. O'nun Sevgisi nasıl bir enerjidir, nasıl bir güçtür ki ruh oluyor, madde oluyor, renk oluyor, ses oluyor?! İşte bütün sırlar, bütün hikmetler bunda gizli: Onu çözmek demek, onu bilmek demek her şeyi bilmek, her şeye hükmetmek demektir.

Annenizin karnında iken annenizden ve sonra babanızdan ve yakınlarınızdan gelen sevgilerle beslenirsiniz de sağlıklı ve gülbüz doğarsınız. Doğduğunuz andaki ilk ağdınız, yardım isteyen elleriniz, çırpınan kollarınız, aslında sevgi için yalvarmanızdır. Büyüdükçe sizi sevenlerin gönüllerinden, gözlerinden ellerinden, sizi saran bütün vücutlarından aldığımız sevgilerdir ki sizin ruhen dengeli, bedenen sağlıklı büyümenizi sağlar. İsyankâr, anarşist, insanlara düşman, zalim ve gaddar olanların hemen hepsine yakını, küçükten itibaren sevgiden, düzenli ve dengeli sevgiden mahrum büyümüş kişilerdir.

Büyürsünüz, ilgi çekmek için, övgü toplamak için, yaptığınız her işinizin, her davranışınızın temelinde insanların sevgisini istemek yatar. Karşı cinsle ilişkileriniz, görüşmeniz, konuşmanız, gülüşmeniz, âşık olmanız ve hatta cinsi ilişkileriniz daha çok sevgi almak içindir.

İnsan sevgi almak, sevgi toplamak için neler yapar... Giyinir, süslenir, marifetlerini ortaya koyar, övünür, yerinde kabarıp, yerinde merhametlere sığınır. Ama hep istediği, hep beklediği ilgidir, sevgidir. Çoğu zaman bu büyük gerçeği, bu büyük ihtiyacı göremediği için çevresindeki kişileri hor görür, kırar, incitir. O zaman sevgisizliğin ve yalnızlığın bunalımlarına düşmeye başlar.

Halbuki sevgi almanın, sevgi toplamanın en kestirme yolu, en kolay ve en doğru yolu sevgi vermektir. Herkesi sabırla, hoşgörüyü oldukları gibi sevmektir. İnsanları ayırt etmeden seven, onları Yaratanın Sevgisinden varolan sevgili kullar olarak seven, hem gönül kapılarını tüm sevgilere karşı ardına kadar açmış, hem de ibadetlerin en büyüğünü yapmış olur.

En derin sevgilerimle
Dr.Refet Kayserilioğlu

Birbirimizin Derdiyle Dertlenmedikçe

DR. REFET KAYSERİLİOĞLU

Nişantaşı'nda ara sokaklarda bir dosta rastladım. Uzun süredir görüşmüyorduk. Hal hatır sorup gönül alıyorduk. O esnada üstü başı pis, yırtık iki delikanlı, sırtlarında çöplerden topladıkları kâğıt parçalarıyla dolu çuvallarla arkamdan geçtiler. Dostum onlara iğrenerek ve tiksinerak baktı ve "Ayılar dağdan inip İstanbul'u bastılar. İstanbul'un en temiz olması gereken semtinde bunların işi ne?" diye verip verişirmeye başladı. Dönüp baktım yüzlerine, köylü ve hele dağlı hiç değillerdi. Yüzleri kirliydi ve pisti ama, şehir çocuğu inceliği ve görgülü hali vardı. Demek ki fakirlik ve sıkıntı içinde idiler. Ekmek paralarını kazanabilmek için en pis işe razı olmuşlardı. İçim ezildi, dostumu da kırmamaya dikkat ederek: "Herhalde çok

büyük zaruret içindeler" dedim, sonra da, aslında onların bu halinden hepimiz sorumluyuz diye düşündüm. Çıkarıp çocuklara yüklüce bir para vermek içimden geldi. Ama şimdi sırası değildi. O isteğimi bir başka sefere bıraktım. Dostumdan ayrıldıktan sonra da uzun uzun düşündüm ve üzüldüm.

İnsanlar, aynı milletten de olsalar, aynı şehirde de otursalar, birbirlerine ne kadar uzaklar, ne kadar birbirinin dertlerinden ve sıkıntılarından habersizler!..

İnsanlar, aynı milletten
de olsalar, aynı şehirde
de otursalar, birbirlerine
ne kadar uzaklar, ne
kadar birbirinin
dertlerinden ve
sıkıntılarından
habersizler!..

Halbuki biz kardeşiz. Ve o delikanlılar askere gitseler, hepimizin huzuru için gerektiğinde canlarını tehlikeye atacaklar. "Vatani Görev" diyerek belki de ölecekler. Ya vatandaşları onlara ne veriyor? Yüzlerini buruşturup, tiksinerak bakıyorlar ve "Ayılar dağdan indi" diyerek bir de horluyorlar. Onlara karşı insanlık görevimi yapamadığım için üzüldüm, utandım. Onlara karşı sorumluluğumu bir anlık

üzüntüyle ödeyemeyeceğime, mutlaka bir şeyler yapmam gerektiğine karar verdim. Darda olanlara, sıkıntıda olanlara topluca yardımcı olmamız için örgütlenmek gerektiğini düşündüm. Mevcut yardım kurumlarına destek olmak için bütün dostlarımı harekete geçirmeye karar verdim. İşte şimdi sizlere de sesleniyorum.

DERTLERİNİZİ AZALTMANIN YOLU

Vaktiyle yazdığım bir yazıya şöyle bir başlık koymuştum: "*Kendine ağlayan derdini arttırır. Başkasına ağlayan gönlünü arıtır*" Gerçekten hep kendi dertlerini düşünüp onları gözünde büyüten, dertlerini gidermek için gerekli çabayı gösteremez. Acizce gözyaşı döker, başkalarının da kendisine acımasını bekler. Çoğu zaman çevrenin ilgisizliğiyle karşılaşır. Bu da onu ayrıca üzüntülere

sürükler. Aslında başkasına sitem etmeye hiç hakkı yoktur. Çünkü kendisi de başkalarının dertleriyle hiç ilgilenmemektedir. İşte bu sebeplerden kendine ağlayan, hep kendine acıyıp duran dertlerini artırır.

Halbuki başkasına ağlayan, başkasının dertleriyle gönülden ilgilenen, insanca bir yaklaşımda bulunmanın iç huzuru içindedir.

Başkalarının derdine çare bulup, onları huzura kavuşturunca da iyi bir iş başarmanın, bir hayır yapmanın coşkusu. onun gönlünü sevinçle doldurur. İnsanın suçlarının ve yanlışlarının lekesini yalnız yaptığı iyilikler silebilir.

Ayrıca başkalarının dertleriyle candan ilgilenmeye başlayan kendi dertlerini unuttur, onların ruhunu karartmasına izin vermemiş olur.

Dertlerinizi azaltmanın yolu, dertlerinize üzölmek, gözyaşı dökmek değil, başkalarının dertleriyle gönülden ilgilenmektir. Böyle bir tutumun bir yararı da, kendi dertlerinizi daha soğukkanlı ve telâşsız bir şekilde düşünüp, giderilme çarelerini de daha doğru bir şekilde bulmanıza imkân hazırlamasıdır. İnsan yalnız kendi derdini düşününce, kendi derdinin dünyanın en büyük derdi olduğu sanısına kolayca sapabilir. Oysa

başkalarının dertleriyle ilgilenen, çoğu zaman kendi derdinin onlarınkinden küçük olduğunu görmekte gecikmez. Derdinin küçüklüğüne şükretmeye bile başlayabilir.

KADER BİRLİĞİ İÇİNDEYİZ

Gelişmemiş, ilkel insanlar yalnız kendilerini, kendi istek ve ihtiyaçlarını ve kendi dertlerini düşünmeyi en akıllıca bir davranış olarak göregelmışlerdir. "Bana

ne başkalarından", "Ben kendi dümenime bakarım", "Her koyun kendi bacağından asılır" ve "Gemisini kurtaran kaptandır" gibi sözler, yalnız kendini düşünmenin en doğru ve en akıllıca davranış olduğunu kanıtlamak için kullanılır. Ama biraz düşününce, bunların, bir adım ötesini göremeyen bencil kişilerin mantığına uygun olduğunu görmekte

gecikmezsiniz.

Farzedelim ki fırtınaya yakalanmış bir gemideki beşyüz yolcudan birisisiniz. Herkes gibi sizin de can derdine düşerek şuursuzca sağa sola koşmanız mı daha faydalı, yoksa herkesi sükunete kavuşturmaya çalışarak, yardımlaşmayı ve birlikte hareketi sağlamanız mı daha faydalı? Paniğe kapılmış ve yalnız kendi derdine düşmüş bir topluluk, hepsini birden felâkete sürükleyecek yanlışları yaparlar. Korkuyla hep birlikte bir tarafa

yığıldıklarını düşünün, batmayacak gemiyi batırmazlar mı?

Bir yuvadaki, bir topluluktaki, bir şehirdeki, bir ülkedeki, nihayet tüm dünyadaki insanlar da aynı bir gemideki insanlar gibi kader birliği içindedirler. Onların herbirinin yalnız kendilerini düşünmeleri başkalarının dertleriyle ilgilenmemeleri hepsinin dertlerini ve anlaşmazlıklarını artırır.

Toplum yaşamı, aslında dertlere ortak çözümler bulmak için örgütlenmek değil mi? Seçilen bir meclis, milletvekilleri ve hükümet, dertlerin ortaklaşa çözümlenmesini sağlayacak temsilciler değil mi? Onların koyacakları kararlar ve kanunlar, işleri düzene koyar, dertleri ve sıkıntıları giderir ve yaşamı herkes için kolaylaştırır. Ortak çö-

zümler için seçilen hükümete, milletin sürekli destek olması, ancak yardımlaşma alışkanlığının ve başkalarının derdini dert edinme alışkanlığının edinilmesi ile mümkün olur.

İLAHİ DÜZENİN İŞTEĞİ

Yaratanın ve İlâhi Düzenin insanlardan en büyük dileği, insanların aralarında birliğe ulaşmalarıdır. *Birlik, insanların birbirlerinin dertleriyle ve*

sevinçleriyle ilgilenerek, birbirlerine her konuda değer verip, destek olarak kurulur. Bunları yapabilmek ancak birbirini severek mümkün olur. Birbirini gerçekten seven kişiler, hem birbirlerine değer verirler, hem destek olurlar, hem de dertleriyle dertlenip çare bulurlar. Bir bakıma bu işleri yapmak sevgiyi artıran birer etkidir de. Öyleyse insanlar birbirlerini tam gönülden sevmiyorlarsa,

hiç değilse kendi insanlıklarının, merhametlerinin gereği başkalarının acılarını gönüllerinde duymaya, onlara acımaya çalışsınlar. O acımalar, o merhametler, o dertlere yardıma koşmalar yavaş yavaş gönüllerde sevgi filizlerinin yeşermesine yol açacaktır. Aynı şekilde başkalarının sevinciyle, kıskançlığa gönülde yer vermeden, sevinmeye

Birbirini gerçekten
seven kişiler,
hem birbirlerine
değer verirler
hem destek olurlar,
hem de dertleriyle
dertlenip
çare bulurlar

çalışmak, başkalarının mutluluğuyla mutlu olmak o kişilere karşı gönülde sevgilerin yeşermesine yol açar. Hele başkalarının sevincine ve mutluluğuna sebep olan kişinin gönüldeki sevgi, hem yaptığı o hayırlı işten dolayı hem de aldığı sevgi ve teşekkürlerden dolayı gittikçe artar.

İnsan olarak varolmamızı, yaratılmamızı, dünyada yaşamamızı, sağlık içinde olmamızı, yiyeceğimizi, içeceğimizi ve aldığımız havayı hepimizi Sevgisinden Yaratana borçluyuz. O'na olan bor-

cumuzu O'na ne versek ödeyemeyiz. *Ne sevgimiz, ne ibadetimiz, ne şükürümüz, O'na yeni bir şey kazandırmaz, yeni bir değer katmaz.* O en büyüktür. Erişilmez Olandır, her şeyi Sevgisinden Varedendir çünkü.

Öyleyse O'na olan borcumuzu ancak O'nun kullarına hizmet ederek ödeyebiliriz. Bu fakirdir, bu zengindir, bu güzeldir, bu çirkindir diye ayırt etmeden, bu bizdendir, bu karşı taraftandır, bu dosttur, bu düşmandır diye ayırmadan, O'nun kuludur, O'nun Sevgisinden Varettiğidir, O'nun eseridir diye saygı duyarak hizmete ve yardıma koşmak zorundayız.

İnsan olarak hepimiz aynı dünyayı paylaşıyoruz. Biribirimizin dertleri, aç-

lıkları, yoksullukları karşısında duygusuz kalırsak nasıl kardeş oluruz, nasıl O'na olan borcumuzu öderiz. Herkesin yalnız kendi çıkarını, menfaatını düşünmesi, başkalarının dertlerine ve sevinçlerine karşı duygusuz davranmaları insanlığa karşı sığan bir davranış değildir. Gerçek insan, üstün insan, yalnız kendisi için yaşayan insan olamaz. Yalnız kendisi için yaşayanın hayvandan farkı yoktur. Topluluk kurabilen hayvanlarda bile yardımlaşma başlamıştır.

İnsandan beklenen gerçek insan olmaktır. Gerçek insan, diğer insanları kardeş olarak görür, onların dertleriyle ve sevinçleriyle ilgilenir, onların hizmetinde olmakla mutlu olur. ve Yaratana olan borcunu ancak böyle ödeyebileceğini bilir.

O'nun insanlardan beklediğinin de işte böyle gerçek insan olmak olduğunu görür.

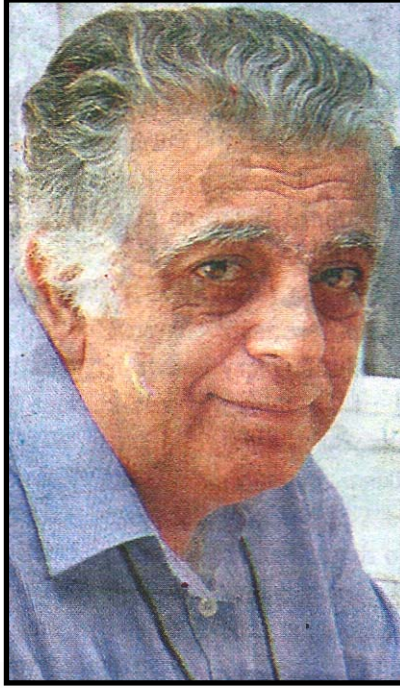
CİDDİ BİR ŞAKA

Cenk'le Yaşamak

Psikolog GÜNGÖR ÖZYİĞİT

Ciddi işlerle uğraşırken, hayatı şakaya alır gibi yaşamak Cenk'in yaşam stiliydi.

Ergenlik çağında hayata kafa tutup, isyanları oynarken, bir oyun kağıdı, kupa onlusunu onun oyununu bozar. Cenk'in Tanrı tanımaz olarak tanındığı ve peygamberleri hiçe saydığı, gençliğinin o inkarcı döneminde bir rüya, onu uykudan uyandırır ve gerçeğe döndürür. Rüyasında Hz. Muhammed'i görür. Gülyüzlü ona, kendini tanıttuktan ve Allah'ın

elçisi olduğunu söyledikten sonra "Sen Allah'a ve peygamberlere inanmıyorsun. Ama yanıyorsun. Çünkü Allah vardır ve biz peygamberler de onun elçisiyiz" der ve ekler: "Cenk, sen bize gereklisin. Bizim yolumuzda cenkedecek, savaş vereceksin. O yüzden oku ve öğren. Cuma günleri namaz kıl. Bu dediklerimi

yaparsan, seni yanıma alacağım ve benim yanımda namaz kılacaksın. Sen şimdi az sonra uyanacaksın ve rüya gördüğünü sanacaksın. Oysa bu bir rüya değil. Bunu sana kanıtlayacağım..." Hz. Muhammed, bunu söyledikten sonra, yere eğilir, bir şey alıp onu Cenk'e verir. Bu bir kupa onlusudur.

Cenk uyanır. Dinsizlik ve imansızlık o denli kanına işlemiştir ki, rüyanın etkisinde kalmak bir yana, işi şakaya vurur gene. "Rüyada güzel bir kadın

görmek varken, bu da neyin nesi?" diye söylenir, kendi kendine. Fakat o ne?! Birden irkilir, tüyleri diken diken olur. Gözleri duvardaki manzara tablosuna takılı kalır. Rüya gördüğü, peygamberin kendisine verdiği kupa onlusunu, resmin kenarına iliştilmiş olarak durmaktadır. Böylece rüyanın doğruluğu (sahihliliği), uyanıcı

bir rüya olduğu) kanıtlanır. Ve Cenk ondan sonra, dinle ilgili okuma ve araştırmalara başlar. Cuma günleri namaza gider. O arada gazeteciliğe başlar. 1973 yılında Suudi Arabistan Kralının çağnlısı olarak gazeteyi temsilen Hacca gider. Ve yine Kralın özel izni ile Hz.Muhammed'in kabrinin bulunduğu yere

girer. Peygamberin namaz kıldığı seccade üzerinde namaz kılma onuruna erer. Bu şekilde Hz. Muhammed'in yanında namaz kılma suretiyle rüyadaki ikinci kanıt da gerçekleşir. Gerçek uğruna savaş vermek ise, bundan sonra Cenk'in yaşama nedeni ve amacı olur.

Cenk Koray, hukuk fakültesini bitirdikten

sonra avukatlığa başlar. İlk davasında yanlış mahkemeye müracaat ettiği için davayı kaybeder. Bana esprili bir şekilde, kendi ile dalga geçerek söylediğine göre, müvekkillerinin ısrarlı talepleri üzerine avukatlık mesleğini terkeder.

Tenis hakemliği, televizyon sunuculuğu, gazetecilik, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nda özel kalem müdürlüğü ve Basın danışmanlığı, reklam müdürlüğü, reklam şirketi sahipliği, Beşiktaş Kulübü Basın sözcülüğü, Sinema ve Televizyon Okulunda öğretmenlik, Elma Kabare'de Müjdat Gezen'le şovmenlik, kitap ve köşe yazarlığı gibi geniş bir meslek yelpazesine sahip olmasının yanısıra, Yalçın Pekşen'in dediği gibi onun asıl işi yaşamaktı galiba. Arkadaşlık, arka çıktığı en önemli erdemdi onun için.

Yetmişli yılların sonunda Cenk'i tanıdığımda, dergimiz mali bir dar boğazdaydı. Cenk üstüste bulduğu ilanlarla dergiyi ayağa kaldırdı. İyilik onun işiydi sanki. Her an yardıma hazır bir şekilde bekler ve insana hiç minnet yüklemeyen yardım ederdi. 79'dan 81'in yazına kadar Cenk'in Dostum Reklam Şirketinde metin yazarı olarak çalıştım. Onunla çalışmak oyun oynamak kadar zevkliydi. Hatta düpedüz oyundu. İş gelince hemen toplanır işi bölüşür, şevkle çalışır, işi bitirir ve oyuna başlardık. Cenk'le günlerce çalışma sonucu, kafa ile paslaşarak, topu yere düşürmeden bine kadar saymayı başardık. Sonra kafa sporunu da ihmal etmeden, şirkette satranç turnuvası düzenledik. Turnuvada birinci olduğumdan bana ödül olarak bir kupa armağan etti. Aldığım bu ilk ve son kupa, hoş bir anı olarak kütüphanemin üzerinde durur.

Güzelliğe karşı son derece duyarlı bir gönül insanıydı. Bir sabah işe geldiğinde bir

sürpriz yapmak istercesine "Gel seninle bir yere gidelim" dedi. Arabaya atladık. İnişli çıkışlı yollardan geçerek, bostan gibi bir yere geldik. Orada durduk. Karşımızda bir karnabahar tarlası... Sanki bir renk senfonisi... "İşe gelirken bu güzelliği gördüm, içim coşkuyla doldu, bunu seninle paylaşmak istedim.." dedi.

Onun, onca iş arasında, hiç karşılık beklemeden yüzlerce insana şifa vermek için koşuşturmasına yakından tanık oldum.

Gündüz işde, gece dernekte geçirdiğimiz bir buçuk yıl, esprilerle süslü, renkli, hoş bir rüya gibiydi.

Psikolog olarak mesleğime başlamak üzere ondan ayrılacağı gün, iş yerinde bir veda töreni düzenledi. Gözyaşları içinde bir konuşma yaptı. Sarılıp ağlaştık.

Akşamları dernekte görüşüyorduk. Ne var ki, Cenk için zor günler gelip çatmıştı. Bankerlerin batması ile birlikte, reklamın yaptığı Banker Bako'nun bütün borçları onun üstüne kaldı. İşini kapattı. Gece-gündüz çalışarak borçları ödedi. O arada evlilik düzeni de bozuldu, eşinden ayrıldı. İş yerinde, koca bir handa yalnız başına kaldı. Dernekten ve dostlarından da bir süre uzak düştü. Derken çok sevdiği annesini kaybetti. En sonunda tek evladı Nihat'ın gözünün önünde kan kaybederek ölümü ise, hepsinin üstüne tüy dikti. Bu en zor sınavı da hiç isyan etmeden, yüz akıyla verdi. Biz dostları onun acısını dindirmeye çalışırken, o esprileriyle bizi güldürüp rahatlattı. Ama bunca acıya dayanamayan bedeni tepki verdi. Kalbi iki kez teklede.

Oğlunun ölümü onu yaşarken öldürmüştü. Evlat acısının yüreğini nasıl dağladığına ilişkin olarak Akşam'daki köşesinde "Sizin hiç canlı canlı kolunuzu kestiler mi? Hiç elinizi uzattınız mı ocakta yanan ateşin üzerine? Demir

tokmakları başınıza başınıza indirdiler mi iri yarı adamlar?" gibi bir dizi acı deneyimler yaşayıp yaşamadığımızı sorguladıktan sonra yazısını "işte bunların hepsi bir anda benim başıma geldi" diye bitirir.

Oğlunun ölümünden bir yıl sonra, onsuz geçen koskoca 365 günü, Nihatsız ama Nihat'la geçen bir yılı "Olmayana Mektup" adıyla okurlarıyla paylaşır:

"Bu gün senden ayrılmalı tam bir yıl oldu. 365 günün bir tanesinde bile seni göremedim, elini tutamadım, yanağını öpemedim, bağrıma basıp sıkı sıkı sarılamadım. Evde tek başıma otururken, kapıda anahtar dönmedi ve sen içeri girmedin. Bir tek gece odanın ışığı yanmadı. Ben kapıyı açıp, "Ben yatıyorum, sen yatmıyor musun?" diye sordum. Yaşamak canımı sıkıkmaya başladı...." dedikten sonra "Günler geçiyor aslanım. Her geçen dakikayı beni sana yaklaştırdığı için seviyorum. Eskiden nasıl üzülürdüm, zaman geçiyor, bir gün senden ayrılacağım diye. Ama şimdi her şey tersine döndü" diye yazıyı bağlar.

Aslında Cenk, kendi ölümünün de senaryosunu yazar, işaretlerini verir. Ama biz onu hep şaka yapıyor sanırız.

21 Şubat 1971 gecesi, çok sevdiği babasının erken ölümü üzerine yazdığı duygudolu bir şiirinde:

*Bir gece babam ölüverdi birdenbire
Gözlerini tavana dikti, kalakaldı
öylece*

der ve sanki kendi ölüm yaşına mim koyarcasına, Azrail'e randevu verir:

Daha da geçti, 56 bile değil.

Ankara'ya son gidişinde, Emin Pazarıcı'ya uğrar. Onunla ertleşirken artık sıkıldığını, mücadele etmek istemediğini, Azrail'in

kendisini yoklamaya başladığını bildirir.

Yine bir gazeteci dostu, Şakir Suter'i "Siz olmayacak şeylere üzmeye devam edin. Üç kurşluk hesaplara, on paralık entrikalara kafa yorup kendinizi kahredin isterseniz!" diye uyardıktan sonra şöyle veda eder:

"Ben sevgili oğlumun, 20'sinde benden ayrılan biricik evladımın yanına gidiyorum. Hepiniz hoşçakalın, sağlıcakla kalın!"

Akşam gazetesinden ayrılırken son yazısında vasiyetini yazar: "Ben öldüğüm gün Akşam'daki sütunum boş çıksın!" Ve vasiyeti yerine getirilir.

Bir gün önceki köşesinde Mevlana'nın şu sözüne yer verir: "Can doğan kuşuna benzer, beden ona bir tuzak."

Son fıkrası ise yine ölüme dair: "Adam daha ölecek yaşta değil.. Azrail'i karşısında görünce bebek numarası yapmaya karar vermiş. 'Aldatabilirim, belki bana acır' diye.. Başlamış 'Inga.. Inga' diye ağlamaya.. Azrail gülmüş: "Hadi bakalım.. Attaa... Attaa..!"

Yorgun bedeni, artık onun hızlı ritmine ayak uyduramıyordu.

Sevgili Cenk, kendine göre en doğrusunu yaptı. Oradaki sevdiklerine kavuşmak üzere, buradaki sevdiklerine veda etti.

Diğer görevleri yanında, soğuk sanılan ince esprileri, zengin fikra repertuarı, hoş şakaları ile, hayatın acılarını yumuşatmak gibi bir işlevi vardır sanki.

Cenazesinin arkasından yürüyen sevgiden insan seli, onun boşuna yaşamadığının göstergesiydi. Son yolculuğuna hayırla, dualarla uğurlandı.

Sözün özü, Cenk Koray, nasıl yaşadıysa sevgiyle, öyle de öldü işte. Şaka gibi, ama bir o kadar da ciddi!..

e s i n l e r

Sen unuttuğun halde seni unutmayan yok mu hani
İşte gerçek dost diye ona derler vallahi

* * *

İnsanı eğitmek ne kutsal bir emek
Birini, daha iyiye doğru değiştirmek demek

* * *

Sormaz mı felek hiç hal hatır
Gözyaşı hem ağlatır, hem aldatır

* * *

Göz her zaman sözü izlemez
Dil yalan söylese de göz gerçeği gizlemez

* * *

İnsanın hata yapma hakkı
Öğrenmesine büyük katkı

* * *

Para sevgisi arttıkça
Günah kapısı iyice aralanır
Para para diye paralandıkça
İçimizdeki tanrısal öz yaranır

* * *

Sadece ve sadece gerçeğe tap
Bir de yaptığın işi iyi yap

* * *

Karıncalar hiç konuşmaz, fakat örnek verir
İnsanlar topluca çalışmayı onlardan öğrenir

* * *

Okumayan, özüne yazık eder, kendinden kaçır
Kitap insana, insan olmanın kapılarını açar

* * *

Gerçek uygarlığı görmek için insan yüreğine eğil
Orada yoksa başka hiçbir yerde değil.

* * *

İnsan yaşamı boyunca sorumluluktan hep kaçır
Kendi yaptıklarının suçunu kaderin üstüne atar

o l g a y g ö k s e l

BULURUZ

Ben, ben olursam
Sen de sen
O zaten o olur
Bizler o zaman
Sizlerle birlikte
Onları bulur
Hep beraber oluruz.

Anahtar elimizde
Ve aklımız var
Düşünürsek
Birbirimizle kavga
etmeden
Ben, beni bulurum
Sen de seni
Onlar da bizi
Ve Hep birlikte Yaratan'ı
Buluruz.

Nezahat Taşar

Sorumluluklarımız ve Özgürlüğümüz

Nelda Bayraktar

Louis Hay'ın birkaç yıl önce okuduğum bir kitabında şöyle yazıyordu: "Sorumluluklarınızı sevin ve şükredin". Hay, evimize gelen telefon, elektrik ve su faturalarının bile bizim için bir değer olduğunu, ödeyemeyecek durumda olsak bile biz var olduğumuz için adımıza geldiğini söylüyordu. Gerçekten sıkıntıda ve darda olan bir insan nasıl olur da böyle düşünebilir diye geçirmiştim içimden. Maddi ve manevi sorumlulukları oldukça yüklü olan bir insan sadece yükünün ağırlığını ve onu nasıl taşıyacağını düşünür. Ondan bir de buna şükretmesi beklemez diye düşünmüştüm.

Atatürk sorumluluk için "Ölümden bile ağırdır" demiş. Elbet ki o bu cümleleri, sırtında bu vatanın ve milletin ölümle yaşam arasındaki savaşının ağırlığını hissettiği için söylemişti. Hedefini, yolunu yukarıdan görür halde olduğu için böyle demişti. Yoksa kendi bireysel özgürlüğü ile altına girdiği yük arasında bir kıyaslama yaptığı için değil. Nitelikim Atatürk İzmir'e geldiğinde Latife hanımın ailesi Fransa'nın güneyinde tatilde idiler. Zamanın pek çok ileri gelen aileleri gibi.. Yine benzer bir şekilde Atatürk Latife Hanım ile evlendiklerinde daha rahat edebilecekleri İzmir veya İstanbul'u değil, her tarafı tozlu ve topraklı, ilkel koşullardaki Ankara'yı seçmişti.

İnsan deyince daha çok insanın hürriyeti veya özgürlüğü öne gelir. Ama insanın sorumlulukları denilince, sorumluluğun insanın özgürlüğünü sırasında engelleyici olduğu söylenir. Sorumluluk çoğu zaman özgürlüğün en büyük düşmanı olan kölelik veya esaretle eş anlamlı kullanılır. Boyunduruk altına girmek bir nevi özgürlüğü kısıtlamaktır. Bazı

insanlar salt bu yüzden evlenmekten kaçarlar, başkalarıyla ilişki kurmaktan kaçarlar, çocuk sahibi olmaktan kaçarlar, yetki almaktan veya yetki vermekten kaçarlar, hatta bağlanacaklar ve sorumluluklarını üzerlerine alacaklar diye sevmekten ve iyilik etmekten bile kaçarlar. Tüm bunlar bağlı olduğumuz ve kuralları olan büyük düzenden yapmak istediğimiz küçük firarlardır aslında.

Sorumluluklarımızı sevmek insan olduğumuzu hatırlamaktır. Bize taşıyamayacakmışız gibi gelen yükün altında ezildiğimizi zannetmek ise o yüke nasıl baktığımızla alakalıdır. Diyelim ki dersleri ona ağır gelen bir öğrenci var. Bu öğrenci önce kendi kapasitesine, yeterince çalışıp çalışmadığına, öğretmenlerinin dersleri nasıl anlattığına ve okul yönetiminin tutumuna bakmalıdır. Okul oldukça disiplinli ve diğer okullara nazaran daha katı bir sistemi uyguluyor olabilir. Dersler ise diğer okullara nazaran daha zor olabilir. Böyle bir okulda okumak öğrenci için özgürlüğünün kısıtlanmasıyla eş anlamlı hale gelebilir. Dersler bu öğrenciye ağır gelmektedir, kendince çalışmaktadır ama başarılı olamamaktadır, okulun koyduğu sıkı disiplin kuralları onu bunaltmaktadır. Böyle bir öğrenci için sorumlulukları o kadar ağırdır ki bu durum onun özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Özgürlüğünün kısıtlandığını hisseden bir insan ise en zor durumdadır çünkü özgürlük onun için her şey demektir. Böylece bu öğrenci sorumluluklarından kaytarmaya, idareyi suçlamaya, ailesine karşı gelmeye başlayacaktır.

Oysa ki bu öğrencinin okulu sıkı ve disiplini fazla olmasına rağmen gelecek vaad eden ve ileride bu öğrencinin daha

fazla yükselmesini ve ilerlemesini sağlayacak bir okul vazifesi görmektedir. Öğrenci en başta başarılı olduğu için burada okumaya hak kazanmıştır. Demek ki kapasitesinin üzerinde değildir. Bu öğrenci biraz daha çalışarak, okulunu ve derslerini sevmeye, kısacası sorumluluklarını severek gerçek özgürlüğüne kavuşacaktır. Şayet öğrenci gerçekten kapasitesiz biriyse ve şans eseri bu okula girdiyse gerçekten buradaki sorumlulukları ona yük gibi gelebilir. Çünkü kaldırmayacağı yükün altında hissetmektedir kendini. Bu öğrencinin yapacağı şey bu okuldan kaydını sildirip yükü daha güzel kaldırabileceği bir başka okula kaydını yaptırmaktır. Ama geldiği bu yeni okulda da o okulun kendisine yüklediği sorumluluklardan elbette kaçmayacak ve elinden geldiğince yerine getirecektir. Kısacası sorumsuz bir insan olmayacaktır.

SORUMLULUKLARIMIZ VE YÜKLERİMİZ

Hepimizin yaşamlarımızda bize yük gibi gelen sorumluluklarımız olabilir. İnsan önceden çok sevdiği şeyleri bile sevgisini kaybedince yük gibi görebilir. Bunlardan kaçmak yerine kendimizi ve yükümüzü incelemek bizi sonuca götürebilir.

İlk yapmamız gereken şey kendimizi diğer insanlarla kıyaslamamak olmalıdır. Çünkü böylesine bir kıyaslama sonucu kendimizi acınacak durumda görmek veya kendimizce çok fazla yük kaldırıyor olduğumuzdan diğerlerinin yüklerini hafife almamız olası olabilir. Biz pek çok yükleri hayatımız boyunca kaldırmış olabiliriz veya pek çok ağır sorumluluklarımız olmuş olabilir. Herkesin terazi-

sinin farklı ağırlıklar kaldırdığını bilerek kendi yükümüze olduğu kadar karşımızdakinin de yüküne saygı duymalıyız. Biz ağır sorumluluklar altında olduğumuz halde teslimiyetimizden ve Bizi Sevgisinden Vareden'e şükürümüzden taviz vermiyor olabiliriz Ancak bizimki kadar ağır olmadığı halde kendi yükleri altında ıstırap çekenleri de anlayışla karşılayıp, yardımlarımızı da esirgememeliyiz.

Çevremizde pek çok insan görmüş ve tanımışızdır. Hayat boyu kaldırdıkları yükleri düşününce bizim gönlümüz sıkılır. Acaba ben onun yerinde olsam kaldırabilir miydim? Diye sorarız. Yaşamı boyunca bakmak zorunda olduğu yatalak annesi, özürlü çocuğu, hastanede yatan bir yakınına bakan birisinin yenide olmak gerçekten zor gelir bize. Onlar bir nevi sorumluluk üstlenmişlerdir ve bu sorumluluğun gereklerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Sorumlulukların ve yüklerin fazla olmasını hafifleten tek şeyin ise sevgi olduğunu tecrübelerimiz bizlere gösterir. Sevgi adeta sürtünme gücünü azaltarak insanlara dayanma gücü vermektedir. Özürlü evladı olan bir annenin ona nasıl sevgiyle ve emeğini sonuna kadar harcarcasına baktığını görmek gözlerimizi yaşartır. Ne olursa olsun tüm üzüntüsüne rağmen onu benimsemiştir ve onun sorumluluğunu severek üzerine almıştır. Bunun tersi örneklerini de görmek elbet ki olasıdır. Bakmadığı için çocuğunu veya sokağa bırakan satan anatalara da rastlamak elbet ki mümkün. Sorumluluklarını yük gibi görenler olduğu gibi sorumlulukların birer yük haline getirildiği ortamlara yaşayanlar da vardır çevremizde. Fakir, bir göz odalı gecekon-

duda pislik içinde yaşayan 10 kişilik bir ailenin çocuklarından ne derece sorumlu oldukları ve sırtlarındaki bu yükü nasıl kaldırıyor oldukları sosyolojik bir araştırma konusu olabilir her şeyden önce. Bu insanlara belki öncelikle kaldıracabilecekleri yüklerin altına girebilmelerini öğretmekte fayda olabilir. Nüfus planlaması yapmak, akıl sahibi bir insanoglu gibi kendi geleceğiyle ilgili karar verebilmesini sağlamak en büyük hayır olacaktır.

ROLLERİMİZ VE SORUMLULUKLARIMIZ

Hepimizin toplumda üstlendiğimiz roller vardır. Evde evin hanımı veya erkeği, çocuğumuzun annesi veya babası, işyerlerimizde çeşitli pozisyonlardaki rollerimiz, sevdiğimizimize karşı üstlendiğimiz roller, arkadaşlıklarımız, dostluklarımız, topluma karşı üstlendiğimiz roller v.s. olarak bu listeyi uzatabiliriz. Adeta bir sorumluluklar ağ sisteminin içinde yer alıyoruz. Karşılıklı alışverişlerle herbirimiz birer ışık gibi etrafımızı aydınlatıyoruz. Sorumluluk alanımıza giren bütün bölgeferi aynı ölçüyle aydınlatmak da ana sorumluluğumuz olmalı. Sevgiyle aydınlattığımız her rolümüz bize rahatlık, huzur ve konfor olarak geri dönecektir. Böylece özgürlüğümüz sınırlanan değil sürekli gelişen ve açılan yönümüz olacaktır. İşte o zaman her şart altında, maddi ve manevi sorumluluklarımız fazla olsa da onları sevebilir ve şükredebiliriz.

GERÇEK ÖZGÜRLÜK

Şayet sorumluluklarımız bizleri yaşama bağlayan bağlar ise özgürlüğü sorumluluklardan kurtulmak şeklinde

algılamamak gerekir. Şöyle bir kendimizi incelediğimizde bizleri esas yere çakan ve bağlayan şeylerin bambaşka şeyler olduğunu görürüz. Kopamadıklarımız, tutkularımız, bağlı olduğumuz dar kalıplarımız, nefsimiz, egomuz, O'nun dileğince hür kullanamadığımız aklımız, vesvese virüsü bulaşmış düşüncelerimiz bizleri öylesine esir alabilir ki özgürlüğümüzü esas elimizden alanlar bunlar olur. Sürekli yalan söyleyen birisini düşünün. Her seferinde kendini kurtarmak, içinde bulunduğu durumdan firar etmek ve kendini özgür kılmak için söylediği her yalanda aslında görünmez iperle bir kez daha kendini bağladığı aşikâr değil midir? Her yalan söylediğinde, söylediği şeyin yalan olması bile özgürlüğünü kısıtlayıcı bir faktör değil de nedir? Sürekli gıybet yapan birini düşünün. Başkalarına savunma hakkı bile vermeden arkalarından dedikodu yapan ya da laf getirip götüren bir kişi ne kadar özgür olabilir acaba? Belki bunu yaparken kendini özgür hissedebilir ama kırdığı gönüller ve yaptığı haksızlıklar onu ne derece özgür kılabilir acaba? Gönüllerden gönüllere serbestçe akabilmek, akıl ile gönül bir edebilmek, gönülümüzün dediğini dilimizin ve gözlerimizin de söyleyebilmesi, arınmış ve temizlenmiş tüm gönülümüzle kendimizi Yaratan'a açıp O'ndan gelenlere kanal olabilmek, tüm temizliğimiz ve saflığımızla O'nun sevgisinden varettilerine hizmet edebilmek, kendimizi geliştirerek aydın ve sorumluluklu bir insan olabilmeyi sürekli kılmak aklımıza ve ruhumuza kanat takıp, gerçek özgürlüğümüze kavuşmaktır aslında.

Telkâri Dostluk

Nadide Kılıç

Onları, iki kadın veya iki erkek olarak da düşünebilirsiniz. Ben iki kadın olduklarını biliyorum. Ama birbirine "Dostumsun, kardeşimsin" dediklerini son noktama kadar unutmayın. Gerçekten de dost ve kardeşirler. Buna da adım gibi inanıyorum. Biliyorum.

Kuyumcu işçiliği kursunda tanışmışlardı. Bir haftalık süre onlara yetmişti, hemen birbirlerine ısınmışlar, can dostu olmuşlardı. İkisi de işten çıkar çıkmaz Beyoğlu'ndaki kurs merkezine koşarlardı. Kuyumculuk önce hobi gibi başlasa da şimdi bütün yaşamlarını etkiliyordu. İkisinin de gönlünde yatan telkâri'yi öğrenebilmektir. Çünkü işçiliği en zahmetli olan, kıymetli metallerin, çiftle ayrı ayrı işlenip, birkaç aşama geçirecek, mücevher olup göz kamaştıran nadir bir kuyumculuk örneği idi. Bunun içinde olanca güçleriyle çalışıyorlardı.

Bu kursa devam ettikçe, düşünceleri, davranışları ve düşleri de yeniden şekillenip renklenmişti. Şimdi her günü

her anı eskisinin yeknesaklığından uzak bir kuyumcu çırağıyla heyecanıyla yaşıyorlardı. Bazı günler, acemiliklerinden eskisi gibi geçiyor olsa da onların gözünden yaşanan kaçmıyordu. Bir sonraki derse daha büyük bir coşkuyla koşup hantallıklarını veya uçarılıklarını hocaları ve sınıf arkadaşlarıyla paylaşıyorlardı. Her dersde mutlaka birkaç öğrencinin davranışı tezgâha yatırılıyor, kıymıkları törpülenip, gerekli yerlere kaynaklar yapılıp yenileniyordu. Hoca hep dikkatli olmalarını salık verirdi:

"Bu iş, altın, gümüş parlatmaya benzemez. Kaynağı, törpüyü yanlış bir yerinize batırırsanız; dönüşünüz olmaz. Bu arada en zor kuyumculuğa hazırlanıyorsunuz. Hepiniz, hepimize çok özen gösterin. Ben bile bir gün bu masaya törpülenecek bir şeyimi getirebilirim" derdi.

Hoca'nın bu sözlerine atölyeden bir vaveyla yükselir: "Olur mu hocam siz bu sanatın ustası olmuştunuz. Sizden hiç kusurlu bir iş çıkar mı? Saray da sergi-

lenen necefli işlemlerin hünerini bilmediğiniz ne malum?! Böyle bir usta nasıl olur da törpüye gerek duyar" diye itiraz ederlerdi.

Usta bu itirazlara sesini çıkartmaz, savunmaya girerek, mütevazilik maskesine bürünmeye gerek duymazdı.

"Dostlarım, sözünü ettiğiniz kuyumculuğun ustası olmamla şu anda sözünü ettiğim kuyumculuk apayrı iki sanat... hem birbirine ikiz kardeş gibi benzerliklerine karşın, çok hassas ölçeklere vurabildiğinizde hiç benzemediklerini de görürsünüz. Bu insanı hayrete düşürecek kadar su götürmez bir gerçektir. Ama her ikisinde de nakış nakış işlemek gerekir. İnanın ben ikincisinde sizler kadar toy hissediyorum, kendimi. Çünkü, her insana bahşedilen ruhun özü aynı olsa da, gönül kabında biriktirdikleri çok başka özellikte ve parlaklıkta olabiliyor... Bazen çok değer verdiğimiz, bağrımıza bastığımız "can dostum" dediğimiz, birinin ham olduğu bir davranışla karşı karşıya kalabiliriz... veya işlenmemiş bir maden gibi sertleşmiş bir halde, iyi niyetle söylediğiniz bir sözünüz karşısında kırılıp ufulanmaya hazır beklediğinden hiç haberimiz olmayabilir. Ummadığımız bir insanda Kaşıkçı Elmasının çöplükte bulunması gibi pırl pırl bir gönül ve dille (sözle) de karşılaşabiliriz. İşte bunlar, kolay anlaşılmayacak işçiliği en zor olan kuyumculuğun iki küçük örneği... tamiri de, hep söylediğim gibi zordur. Çünkü yanlışı hiç kabul etmez. Bozup yeniden işleyemezsiniz. Küpe yapacağınız bir taşı

yüzüğe çevirebilirsiniz... ama her insan kendine özgüdür. Onda olanı başkasına taşıyamazsınız. Tıpkı Telkârî'yi lehimleyemediğimiz gibi. Ayrıca her gün masaya yatırdıklarımız da gözle görülmeyen bir doku ve incelik sezmiyor musunuz? Çok özel bir ihtimama gereksinim duymuyor musunuz? Havyalarımızı ne denli ustalıklı kullanıyorsak dilimize de o denli sahip çıkmalı..." diyerek suskunlaşırdı. Suskunluğunda bile öğrencilerini duyguların dünyasına salıveriyordu. Sınıfça sessizleşerek duygu selinde, birer çakıl taşı olduklarının sevincine kapılıyorlardı.

Hoca nadir de olsa kendi tamir işlerini de getirmeye başlamıştı. Aslında bu onun üstesinden gelebileceği cinsten olsa da tamirini öğrencilerine yaptırıyordu... Bundaki amacı, hepsinin düşüncelerine yerleşmiş, toplumsal baskıdan kurtularak kendilerini hiç değilse bu atölyede birbirlerine açabilmeye alıştırmaktı. Sıkıntılarını, gönül ezilmelerini ve burkulmalarını hiç çekinmeden dile getirmelerini arzu ediyordu. Utancı, ayıbı ve yergiyi burada bırakmalarını istiyordu. Bunu yapabilmek için de kendi eksiklerini ve kusurlarını hiç çekinmeden atölyede ki masaya yatırıyordu. Hoca bir çınar gibi güçlü olmasına rağmen bir söğütün dallarını eğmesi gibi onlara eğilmekten yüksünmüyordu.

Böyle bir ortamda bütün öğrenciler açık yürekli, içtenlikle arkadaşlarına kulak veren, düşüncelerini ve duygularını en güzel sözcüklerle dile getirebilen bireyler olmaya başladılar. Bir aradayken

birbirlerinden hiç çekinmiyorlardı. Ortaklaşa bir çalışmayla her türlü işin üstesinden gelebiliyorlardı.

Günler geçti... hatta aylar ve yıllar. Nihayet bütün atölye Telkâri'yi uygulamaya başladılar. Yazımın baş paragrafında sözünü ettiğim iki kadın artık birbirinden ayrılmayacak, iki dost, kardeş olmuşlardı. Gönüllerini savunmasızca birbirlerine hiç çekinmeden açabiliyorlardı; ama bu farklı bir denetimsizliği de getirmişti. O denetimsizlik ise onları sınanmalarla ve burulmalarla karşı karşıya bırakmıştı.

Hoca'nın titizlikle üstünde durduğu bazı hususlar vardı, ki bunlar bu coşkunluk içinde tam irdelenmediği için unutulmuş ve giderek kullanılmadığından kaybedilmişti. Usta "Birbirinizle sevgi alışverişinizde bile yalana izin vermeyiniz. İçinizden gelmiyorsa birbirinizin elini de sıkamayınız... ayrıca kendinizi, kendinize saklamayınız. Arkadaşınıza karşı duygu ve düşüncelerinizi kontrol ederek biliniz. Eğer ilişkilerinizi doğru temele oturtmak istiyorsanız, mutlaka önce kendinizi iyi tanıyınız ve dilinizi dikkatli kullanınız. Onu sizin lehim yaptığınız havyanız gibi kullanmalısınız." diye tembihlemişti.

O gün iki can dost akşamki toplantıya gitmek için bir iki saat önceden buluşmuşlardı. Maksatları sohbet etmek, diğer arkadaşlarına katılacakları saate kadar vakti birlikte geçirmektir. Çünkü birbirlerini seviyorlardı. Birer kahve eşliğinde, konusu yine atölyeden çıkan konuşmaya daldılar. Sohbetin ortasında

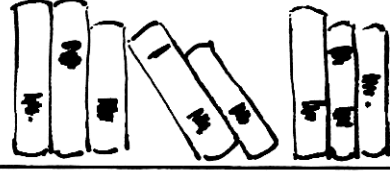
biri diğerine "lütfen salaklaşma... yine salaklaştın" deyiverdi. Sanki gerçekten anormal birine hitap ediyormuş gibi... Sanki çok doğal ve güzel bir sözü söylüyormuşçasına, gülümseyerek.

Öteki ne diyeceğini bilemedi. Hatta ne yapacağını kestiremedi. İçinden "Hay Allah bu güne kadar beni böyle mi görüyordu?" diye düşündü. Birden içine ağrı dolmuş gibi iç organlarının yandığını hissetti. Bu söz onu öyle kötü etkilemişti ki, beyni kafatasının içinde sanki fokur fokur kaynıyormuşçasına kızgınlaştı. Bütün bunları belli etmemeye çalıştı. Evine gitmek istedi, ama gitmedi gidemedi. Arkadaşını çok seviyordu. Ayrıca birazdan diğerleri de gelecekti. Sevildiğinden emindi. Ama niçin böyle bir söze maruz kalmıştı. İşte bu ona acı veriyordu. Bu olaydan sonra hastalandı. Günlerce güçsüz ve perişan bir halde yaşadı. Ama düşünmeden de duramadı.

Kendini düşündü. Dostuna kendini yeterince anlatamadığını farketti. Kendinin bile anlayamadığı zayıf yanlarını gördü. Arkadaşı kendi alınganlığını ortaya çıkartmıştı. Alınganlığıyla hesaplaşarak tuz basmayı öğrendi. Dostuna duyduğu yakınlığı tarttı. Sevgisini yeniden gönül aynasına vurunca eskisinden daha çok bağlandı.

Keşke, bu sözleri duymamış olsaydı da gönül kabında yosunlar birikmeseydi, kahkahayla dolsaydı. Keşke diller dilleri güzel sözlerle selâmlayabilseydi... Saygıyı keşkelere yeğ tutmadan, Telkâri dostluklar da demlenilseydi.

KİTAPLIK

YANILDIN SEVGİLİ SAİT FAİK Vural Sözer, Epsilon Yayınevi, s.293

Nadide Kılıç

Sait Faik, gönlüne insanı almış, onunla coşmuş, sevgisini ve hayranlığını kaleminden damıtarak öykülere dökmüş, çağdaş hikayeciliğimizin öncüsü olmuş bir yazarımız.

"Yanıldın Sevgili Sait Faik" ise bir başka yazarın bu büyük Usta'ya saygı ve sevgisinden doğmuş bir eser. Sanırım, bu eserin hazırlanışındaki tek şahit sabır olmalı. Çünkü kitap, titiz bir çalışmanın ürünü.

Kitap iki bölümde toplanmış:

Birincisi; gönüldeşi insanlardan öykülere sıçrayan *kahramanlar*. Vural Sözer, bu kahramanlara gerçek kişilere özgü saygınlığı sunmak istediğini önsözünde vurgulamış. Sanki kahramanlarının otobiyografisi gibi.

İkincisi; yine öykülerinden derlenen, kendi görüşleri, düşünceleri, yargıları, yaşamdan çıkarttığı dersler, üstlendiği sorumlulukları ve tecrübelerinden oluşan *kendi bölümü*.

Kitap, Türk Yazınında bir ilke mührünü basıyor. Belki dünyada da ilk olabilir. Çünkü A'dan Z'ye sıralanan *ilk yaratılmış kahramanlar* özelliğini taşıyor. Ve okundukça her insanın kendine özgü güzelliklerini gösteriyor, yalın, yargısız sevgiyle beslenen bir yazarın gönülgözünün gördüğü insana dair renklerin cezbisine sizi çekiyor. HIŞT diyerek...

GÖNÜL KAPILARI

Çeviren: Acar Doğangün

16 EYLÜL

Yaşam doludur ve yeni ile dolup taşar, ne var ki yeniye yer açmak için eskiyi boşaltmak şarttır. Boşaltma süreci çok acı verici olabilir, çünkü eskiyi boşalttığınızda, şu duyguları yaşayabilirsiniz: Tutunacak bir şeyiniz olmadığını, yalnız kaldığınızı ve her şeyin elinizden alındığını. Yaşamın tümüyle boş ve yavan olduğunu, anlamsız olduğunu hissedebilirsiniz ve umutsuzluk içinde ellerinizi açarsınız. Eğer siz böyle bir zamandan geçiyorsanız, işte o eskinin boşaltılma sürecidir ve yeniyle dolabilmeniz içindir, bunu anlayınız. Asla umutsuzluğa kapılmayınız, tümüyle boşalana ve her şeyden kopana kadar dayanınız. Sonra Ruh'ta ve gerçekte yeni ile yeniden başlayabilirsiniz. Küçük bir

çocuk gibi olursunuz ve yavaş yavaş onunla doldukça, bu yeni yaşamın güzelliklerinden doya doya tat alırsınız.

17 EYLÜL

O sevgidir. O'nu bilmeniz için gönlünüzde sevgi olmadır; çünkü siz sevgisiz O'nu bilemezsiniz. Öyleyse, sevginiz serbestçe akıp dursun ve siz yaptığınız işi sevmeyi öğreniniz; bütün çevrenizi seviniz; etrafınızdaki bütün insanları seviniz. Seviniz ve karşılığını asla düşünmeyiniz, asla mü-kâfat beklemeyiniz. Siz asla çok fazla sevgi veremezsiniz, öyle ise kaba bir karşılık alsanız bile, korkup sevginin akışını asla kesmeyiniz. Bu olduğunda, incinmekten korkarak gönlünüzü kapamak ve geri çekilmek kolaydır. Siz bunu yapmayınız, bu yalnızca

gönlünüzü sertleştirir ve onu kolay kırılır hale getirir. Ve bu durumda başkalarına yardımcı olamazsınız, çünkü kimse katı ve sevgisiz bir gönle çekilmez. Sevgi ile birlikte bilgelik ve anlayış kullanınız, bu şekilde kusursuz dengeyi sürdürebilirsiniz. Yaşamın ilk dersi sevgiyi öğrenmektir. Siz zaman kaybetmeyiniz ve bu dersi çabuk öğreniniz.

18 EYLÜL

Hayatınız düzgün mü geçiyor? Yaptıklarınızla yetiniyor musunuz? Dünya ile barışık mısınız, yoksa hayatınız iniş çıkışlarla mı dolu? Yaşama biçiminizden ya da yaptığınız işten hoşnut değil misiniz? Etrafınızdaki insanlarla uyum kurmayı güç mü buluyorsunuz? Hoşnutsuzluğunuz ve doyumsuzluğunuz için etrafınızdaki insanları, durumu ve şartlarınızı mı suçluyorsunuz? Eğer başka bir yerde olsanız, her şeyin daha iyi olacağını ve huzur içinde olacağınızı mı düşünüyorsunuz? Biliniz ki, içinizde kusursuz huzur olduğunda, nerede olduğunuz, kiminle olduğunuz ve sıradan dünyasal işinizin ne olduğu önemli değildir. Hiçbir şey sizi rahatsız edip dengeyi bozamaz, çünkü içinizde kusursuz bir denge ve uyum vardır. İçinde bulunduğunuz koşullarla savaşmak yerine, onlarla akmayı öğreniniz de, içinizde, derinde o iç huzur ve anlayışı bulunuz.

19 EYLÜL

O bütün hayatın kaynağıdır. O'nunla ritim içinde olduğunuzda, her şey düzgün gider. Bazı insanlar yaşamın neden iniş ve

çıkışlarla dolu olduğunu ya da neden bazı şeylerin ters gittiğini merak ederler ve kendilerinden başka herkesi ve her şeyi suçlamaya hazırdırlar. Zaman ayırıp hayatla neden uyum içinde olmadığınızı ararsanız, çoğu zaman önemli olanı önem almadığınızı, sükunete varmak için, huzur ve sessizlik içinde O'nun sizden ne beklediğini öğrenmek için zaman ayırmadığınızı görürsünüz. Bu zaman gerektirir, bu sabır gerektirir, bu inanç ve iman gerektirir. Bu sakin olmayı öğrenmek zorunda olduğunuz anlamına gelir. O, bütün sorunlarınızın cevabı için sadece O'ndan çözüm aramanızı ister. O sizden her şeyiniz için tümüyle O'na dayanmanızı ve bütün gücünüzün, bilgeliğinizin ve anlayışınızın O'ndan geldiğini idrak etmenizi bekler.

20 EYLÜL

Sona geldiğinizi ve artık bir adım daha ilerleyemeyeceğinizi düşünüyorsanız, ya da hayat size bütün, amaçlardan yoksun gibi geliyorsa, bu bütünüyle yeniden başlamak için mükemmel bir fırsattır aslında size. Bunu herkes yapabilir Gerçek bir tevazu içinde, kendileri idare etmeye çalıştıklarında, hayatlarını kargaşa içine soktuklarını kabul ederlerse sadece... Eğer hayatlarını O'nun ellerine teslim etmeye ve O'nun yönetmesine izin vermeye istekli iseler bunu yapabilirler. İşte, bu yeni gün ve yeni yol için, yeniden başlamak için yeni fırsata her zaman şükrediniz. O'nun size ihtiyacı olduğunu ve olumsuz bir hal içinde olduğunuzda, kendinizi O'na kapadığınızı idrak ediniz. O'ndan isteyiniz de, O size cevap versin.

O sıkıntıda da sizinledir. O sizi kaldıracak, ayağınızı doğru yola bastıracak ve her adımınızda size rehberlik edecektir. O her zaman sizinledir, unutmayınız.

21 EYLÜL

O'nun sizin için planı kusursuzdur ve tam vaktinde, tam yerini bulacaktır. Hiçbir şeyi hızlandırmaya çalışmayınız, ama her şeyin açılmasını ve gelişmesini izleyiniz. Eğer hayat çok yavaş geçiyor gibi görünüyorsa, sabırsız olmayınız. Kesin bir inanç ve güvenle O'nu bekleyiniz ve biliniz ki, her şey tam zamanında olacaktır, çünkü her şeyin bir vakti ve mevsimi vardır gerçekten. Siz senenin mevsimlerini değiştiremezsiniz; göklerin ve gel-gitin hareketini değiştiremezsiniz, unutmayınız. Kainat O'nun ellerindedir ve kimse ona zarar veremez. Tam bir inanç ve güvenle ilerleyiniz, O'nun mucize ve güzelliklerinin açılmasına izin veriniz. Hiçbir şeyden korkmayınız, güçlü ve cesaretli olunuz. İçinizde kusursuz huzur olduğunda, dışarıdaki gerginlik ve zorlamaya karşı durmaya gücünüz yeter. Öyle ise bırakınız O'nun huzur ve sevgisi sizi doldursun ve sarsın da, O'nun iradesini yaparken siz kusursuz huzurda olunuz.

22 EYLÜL

Boş düşünce ve boş konuşmalarla zaman kaybetmeyiniz. Her anınızı seven, olumlu, yapıcı düşünceler ve sözlerle geçiriniz. Yayıdığınız düşüncelerin yardımcı olacağını ya da bozacağını idrak ediniz; öyle ise düşünce ve sözlerinizin efendisi olunuz, onların kölesi değil...

Neden yaşamdan tam tat almıyorsunuz? İşte bunu arıcaz zaman, söz ve iş olarak kendinizden en iyiyi verdiğinizde yapabilirsiniz. Gözlerinizi açınız, gönüllerinizi açınız, her şeydeki ve etrafınızda olan herkesteki en iyiyi görünüz ve hissediniz. Eğer en iyiyi bulmakta güçlük çekiyorsanız, onu bulana kadar bakmaya devam ediniz, o sizi beklemektedir.

Dünyada harikulade şeyler pek çoktur. Neden onlar üzerinde durmaya zaman ayırmıyorsunuz da, hayatınızı onlarla doldurmuyorsunuz? İşte o zaman hayatınızda tatsız, mutsuz ve uyumsuz bir şey olmaz. Hayat, siz onu nasıl kurarsanız öyledir. Siz kendi hayatınızı nasıl kuruyorsunuz?

23 EYLÜL

Sadece elinizde bir raket ve bir topa durarak tenis oynayamazsınız. Siz raketi kaldırmak ve topu ağdan aşımak zorundasınız. Hareket etmek zorundasınız. İşte inanç da böyledir. Onunla yaşadığınızda, onun iş yaptığını kendinize göstermek için, bir şey yapmak zorundasınız. Bunu ne kadar çok deneyip, ne kadar çok iş yaptığını anlarsanız, güveniniz o kadar çok artar, ta ki siz tereddüt etmeksizin inançla adım atmaya istekli olana kadar... Çünkü o zaman bilirsiniz ki, böyle yaptığınızda, adımlarınızı O'nunla birlikte atıyorsunuzdur ve her şey mümkündür. Tam bir güvenle derin sulara atlamadan önce, yüzme hünerinize güveniniz olmalıdır, aksi halde boğulursunuz. İnanç inancın yaratıcısıdır. Deneyip doğru olduğunu görmedikçe, O'na güvendiğinizi nasıl söyleyebilirsiniz?

Göklerin Elçileri

Barbara altı yaşındaki oğlu Ben'i arabasıyla piyano dersine götürüyordu. Gecikmişlerdi. İçinden: "Keşke iptal ettirseydim!" diye geçiyordu. İşleri çok fazlaydı ve yakın bir hastanenin görevli hemşiresi olan Barbara, çok yorgundu. Kar fırtınası ve kaygan yollar da sınırlarını iyice germişti. Araba her an kayabilirdi.

"Anne, bak!" diye bağırды, birden Ben. Hemen önlerinde bir araba buzlu bir zemine girmiş ve kontrolden çıkmıştı. Barbara frene basarken, ilerideki araba korkunç bir biçimde savrulmuş ve bir anda yol kenarındaki bir telefon direğine bindirmişti.

Barbara direksiyonu yol kenarına doğru kıvrıdı, kayan arabasını durdurmayı başardı ve inmek için arabasının kapısını açtı. Şükür ki hemşireydi, o şanssız insanlara yardım edebilecekti!

Bir an durakladı. Ya Ben ne olacaktı? Onun o korkunç salıneyi görmesi doğru olmazdı. Ama onu, arabada tek başına, bırakmak da doğru muydu ya? Kısa bir süre, yoluna devam etmeyi düşündü, aman, nasılsa birileri geçecekti oradan!

"Hayır!" diye bağırды sonra düşüncesinden utanarak. "Ben, tatlım, arabada kalacağına söz ver bana"

Kaza yerine doğru koşarken Ben ardından "Tamam anne" diye seslendi...

Sonunda hurdahaş olmuş arabaya ulaşabildi. Korktuğundan daha kötüydü görüntü!.. Arabanın içinde lise çağlarında iki kız vardı. Sürücünün yanındaki, kan gölü içindeki sarışın kız çarpma anında ölmüştü. Arabayı kullanan kız ise, hâlâ nefes alıyordu. Bilincini kaybetmiş ve enkaza sıkışmış durumdaydı.

Barbara çabucak, gözleriyle kızın bedenindeki yaraları tararken, bir yandan da genç kızın başındaki yaraya basınç uyguladı. Olası bir iç kanamanın yanı sıra, bir belki de iki kolu da kırılmıştı galiba... Ama yardım hemen gelirse, kızın yaşama şansı var gibiydi. O sıra bir kamyon yanlarında durdu, Barbara, kamyon sürücüsünün cep telefonundan yardım istediğini fark etti. Gerçekten de, az sonra bir ambulansın siren sesi duyuldu... Kısa bir süre sonra da, Barbara görevini kurtarma ekibine teslim ediyordu...

"Çok iyi iş yapmışsınız!" dedi ekipten biri.

kızın yaralarını gözden geçirirken. "Sayenizde yaşayabilecek bayan."

Barbara arabasına doğru yürürken, büyük bir acı duygusu kapladı yüreğini, özellikle ölen kızın ailesi için. Ah Tanrım, neden böyle şeyler oluyordu ki!

Yavaşça arabasının kapısını açtı. Şimdi Ben'e ne diyecekti! Oğlan, mavi gözlerini kocaman açmış, kaza yerine doğru bakıyordu. "Anne" diye fısıldadı, "Gördün mü?!"

"Neyi tatlım?"

"Meleği anne. Sen arabaya doğru koşarken, gökten indirdi! Kapıyı açtı ve sarışın kız kucaklayarak dışarı çıkardı!"

Barbara'nın gözü yaşlarla doldu. "Hangi kapıyı Ben?" diye sorarken.

"Sarı kızın yanındaki kapıyı anne. Sonra gülererek kızın elini tuttu ve birlikte yukarıya, cennete uçtular."

"Peki ya arabayı süren kız?"

Ben omuzlarını silkti: "Başka kimseyi görmedim ki ben!"

Daha sonra kaza kurbanlarının aileleri Barbara'yı buldular, büyük bir acı içinde olsalar da, yardımları için minnetlerini ifade ettiler ona. Şükür ki, Barbara'nın onlara söyleyeceği güzel, teselli edici sözler de vardı: Onlara Ben'in gördüklerini anlattı. Çocuğun düş görmesi olanaksızdı, çünkü normal biçimde, arabada kimlerin olduğunu ve iki yolcunun başına gelenleri bilemezdi. Ayrıca, sarışın kızın yanındaki kapının açılmasına da imkan yoktu, çünkü Barbara, bir zaman kapı olan eğri bütürlü bir duvar haline gelmiş çelik yığını kendi gözleriyle görmüştü.

Şimdi kızlarının başka bir dünyada yaşadığını ve güzel bir yerde olduğunu biliyorlardı...

Demokles'in Kılıcı

Bir zamanlar İtalya'nın en zengin kenti olan Sirakuza' da Diyonisyus adında bir kral vardı. İçi çok güzel ve değerli eşyalarla dolu görkemli bir sarayda yaşardı. Her zaman emrine hazır bir hizmetçi ordusu hizmet ediyordu ona.

Diyonisyus çok güçlü ve çok zengin olduğundan, doğal olarak, onun bu parlak talihine haset edenler ve özenenler çoktu. Demokles de onlardan biriydi. Kralın en iyi dostlarından ve ona her zaman şöyle derdi: "Ne kadar talihlisiniz siz!.. İnsanın isteyebileceği her şeye sahipsiniz. Dünyanın en mutlu insanı olmalısınız mutlaka!.."

Bir gün Diyonisyus, dostunun bu tür konuşmalardan sıkıldı ve Demokles'e: "Şimdi sen, benim dünyanın en mutlu insanı olduğuma inanıyor musun gerçekten?" diye sordu.

"Elbette!" dedi Demokles, "Sahip olduğunuz büyük hazineye ve elinizde tuttuğunuz büyük güce baksanıza! Endişe edeceğiniz, üzüleceğiniz hiçbir şey yok. Bundan daha da güzel bir yaşam olabilir mi ki?"

"Benimle yer değiştirmek ister misin dostum?" diye sordu kral.

"Ah, bunu hayal bile edemem!" dedi Demokles. Sadece bir günlüğüne sizin zenginlikleriniz ve gücünüz benim olsa, başka bir şey istemezdim dünyada."

"Pekâlâ! Sadece bir günlüğüne benimle yer değiştir o halde ve sahip ol hepsine"

Ertesi gün, gün doğarken Demokles saraya geldi. Bütün hizmetçilere ona efendileri olarak itaat etmeleri için talimat verilmişti. Ona hemen kral giysileri giydirdiler ve başına altundan bir taç taktılar. Büyük salondaki masaya oturup, nefis yemekler sundular. Kuş sütü dışında, eksik bir

şey yoktu sofrada... Değerli şaraplar, bin bir renkli çiçekler, ender bulunur kokular ve güzel müzik onu kendinden geçirmişti. Demokles yumuşacık yastıklara yaslandı ve bir an bütün dünyada en mutlu insanın kendisi olduğunu sandı.

Uzun masanın öte ucunda oturan Diyonisyus'a bakarak: "Ah, ne yaşam!" diye iç geçirdi. "Hiç bu kadar mutlu olmamıştım ben."

Şarap kupasını dudaklarına götürürken, gözleri ister istemez tavana kaydı. Aman Tanrım!.. Ucu neredeyse kafasına degecek şekilde tepesinden sarkan da neydi öyle?!

Demokles dondu kaldı. Yüzündeki tebesümün yerini endişeli bir ifade aldı, yüzü kül gibi sarardı. Elleri titremeye başladı. Birden bütün iştahı kaçtı. Şimdi bir an önce sarayın dışında olmak istiyordu; neresi olursa olsun razıydı!.. Çünkü tam tepesinde, tavana sadece bir tek at kuyruğu kılı ile bağlanmış kocaman bir kılıç sarkıyordu. İki gözü arasına doğrulmuş keskin ucu pırl pırl parlıyordu. Hemen sıçrayıp yerinden kalkmak istedi, ama sonra kendine hakim oldu, çünkü ani bir hareket sonucu ince kıl kopabilir ve kılıç hızla tepesine inebilirdi. Koltukta dondu kaldı.

"Ne oldu, dostum?" diye sordu Diyonisyus. "Sanki iştahım kaçmış gibi!"

"O kılıç, o kılıç!" dedi. "Görmüyor musunuz onu siz şimdi?"

"Elbette, görüyorum." dedi Diyonisyus. "Onu her gün görüyorum ben. Her zaman asılı duruyor tepemde ve her zaman, bir şey ya da birisi onu kesebilir de. Kendi danışmanlarımdan biri gücümü kıskanıp beni öldürmeye çalışabilir belki de. Ya da birisi bana iftira eder ve halkı bana karşı kıskırtabilir. Ya da bir komşu kral tahtımı ele geçirmek için bir ordu gönderebilir. Belki de akıllıca olmayan yanlış bir kararım başımı kaybetmeme neden olabilir. Eğer hükümdar olmak istiyorsan, bütün bu tehlikeleri göze almak gerekir. İşte gücün getirdikleri bunlardır, anlıyorsun değil mi?"

"Evet, çok iyi anlıyorum!" dedi Demokles. Şimdi yanıldığımı da çok iyi anlıyorum ayrıca! Zenginliğiniz ve ününüz var ama, çok da endişeleriniz vardır mutlaka. Şimdi siz lütfen yerinize geçin de, izin verirken evime gideyim ben de." Ve yaşadığı sürece Demokles, bir an için bile olsa, bir daha yerini asla değiştirmek istemedi kralla.

Daniel'den Bir Hediye

Karen Alexander'dan
Derleyen: Acar Doğangün

Karen Alexander, çoğumuz gibi bir insandı.
Mutlu olduğunu sanıyordu, en azından herkes kadar...
Ne var ki içindeki bir ses ona yaşamında bir şeylerin eksik olduğunu söylüyordu.
Bir gün yedi yaşındaki Daniel ile karşılaştı. Çocuk, ona yaşından hiç beklenmedik
sorular soruyor ve onun sorularına zekice cevaplar veriyordu... Onu tanıdıktan
sonra, Karen kendisine ve başkalarına olan bakışını sorgulamaya başladı.
Hatta Tanrı anlayışını bile...

Hostes yanımdaki boş koltuğu göstererek: "Lütfen hanımefendinin yanına otur" dedi çocuğa.

Çocuk bana dönüp, tatlı bir sesle: "Yer değiştirebilir miyiz? Pencerenin yanına oturabilir miyim acaba?" diye sordu.

O gün canım çok sıkkındı: "Hayır!" derken küçük oğları inceliyordum. Gözleri insanı şaşırtacak kadar maviydi. Garip yüzü, şeffaf cildi ışıkta rengi değişen altın sarısı saçlarının altında parlıyordu.

Ona bakarken, kararım değişti. "Pencerenin yanına geçebilirsin. Ama görebileceğin pek bir şey de yok!" dedim.

"şimdi bakmanın tam zamanı" derken sesi sanki Disneyland üzerinde uçuyormuşuz gibi coşkuluydu.

Garip çocuk diye, düşündüm içimden. şimdi herhalde önce susar, sonra da durmadan konuşur. Arkadaşlarının da çocukları vardı. Onlarla tek başıma kaldığımda genellikle konuşmazlar, utanır gibi davranırlardı.

Ağızlarından tek kelime alamazdınız. Ama anne-babaları gelince değişirler, tepeme çıkarlar ve susmak bilmezdi küçük yaramazlar...

Yanımdan gelen ses düşüncelerimi böldü: "Adım Daniel." derken, mavi gözlerini gözlerime dikmiş cevap bekliyordu.

"Benimki Karen" dedim.

"Evet, biliyorum." Bu sözü söylerken sesinde bir beğeni ifadesi seziliyordu. şaşkınlıkla ona baktım. O sırada uçağımızın motorları vızıldamaya başladı, kalkıyorduk, hafifçe geriye doğru kaykıldık. "Kemerini bağla" oldu cevabım. "Uçmaktan korkar mısın?"

"Uçmayı severim" dedi parlutlu sesiyle. "Ben hep uçarım."

"Tek başına mı?"

"Evet. Buna alışkıyım."

Kendine güveniyor diye düşündüm. Belki de annesi Idaho'da, babası Seattle'da yaşıyor.

"Kaç kez uçtun?"

"Birçok kez ve farklı yerlere" diye

yanıtladı gülerек.

“Peki, neden çok uçuyorsun?”

“Gerçekten isterse, herkes uçabilir.”

Herhalde uçağa çok bindiği için, herkesin uçabileceğini sanıyordu.

Sonunda havalanmıştık. Yanımda harika bir kitap vardı ve kulaklıklardan her zaman güzel müzik dinlemek de mümkündü. Üstelik istersem uyuyabilirdim de...

Seattle’a uçuyorduk. Birkaç gün de olsa işten uzak kalıp dinlenebilecektim nihayet. Psikoterapi zor ve yorucu bir işti. Arkadaşlarım ve hastalarım iyi bir terapist olduğumu söylüyorlardı. Ama ben insanları bu tür dertlerden kurtarmakta başka yollar olmalı diye düşünüyordum...

“Uçakla gitmek bile zaman alıyor, değil mi?” diyen çocuğun sesi düşüncelerimi bölmüştü.

“Evet, bazen” diye yanıtladım. “Seattle’a uçuyoruz. Oldukça uzun bir yolculuk yapacağız. Bunu biliyorsun. Birçok kez uçtuğunu söyledin bana” dedikten sonra kitabımı açıp okumaya başladım...

“Karen?” Yumuşacık sesi gene kulaklarımdaydı. “Gitmiş olduğum yerleri görmek ister miydin?”

Herhalde bana ailesiyle yaptığı gezilerin resimlerini gösterecekti. “Peki Daniel” dedim. “Göster bakalım.”

Kemerini çözdükten sonra aşağıya doğru eğildi ve dizime dayanarak yandaki koltuğun altından parlak kırmızı bir sırt çantası çıkardı. Bunu daha önce fark etmemiştim.

Çantaya doğru uzanırken, yardıma ihtiyacı olup olmadığını sordum. Olmadığını söyleyip, oturduğu yerden uzanıp çantayı kucığına çekti.

Gözlerimin içine bakarak: “Görmek istiyor musun?” diye sordu.

“Evet, neden olmasın!”

“Görmek istiyor musun?” diyerek garip bir ciddiyetle yineledi.

“Evet!”

“Karen, görmeyi gerçekten istemelisin!..”

Sesi sanki içimde duyuluyordu. Kıvılcımlı gözleri gözlerimin ta içine bakıyordu ve yavaşça küçük elini uzatıp başıma koydu. O an büyük bir sevginin bütün benliğimi sardığını hissettim. Tarifi son derece güç bir şeydi bu. Büyük bir sevinçle birleşmiş tahammülü güç bir akımdı sanki...

Bu çok büyük duygu akımında bir an kaybolarak gözlerimi kapadım. Kendimi birden çocukluğumda ve bir yaz vakti, nehrin üzerinde kayarken buldum. Bir iç lastik üzerine yatmıştım. Sıcak güneş bacaklarımı ısıtıyor, soğuk sudan köpürüp püsküren parıltılı su damlacıkları ağır çekimdeymiş gibi, yeniden nehrin yüzüne düşüyorlardı...

Şimdi duyduğum, sevgi olarak bildiğim şeyden apayrı bir duyguydu. Olağandışı, çok masumca, çok temiz, kontrol edilemez bir şeydi bu...

Büyük bir güç beni sarmıştı ve gerginliğimin yerini büyük bir huzur almıştı. Bir elektrik akımı gibi, bedenimde de hissetmiştim bunu. İçimdeki bu güç bağıma, gönlüme girmiş, bende olduğundan haberim olmadığı bir duygu seli olarak boşalmıştı. Gözlerimi açarak beni kendi içimde yolculuğa çıkararak çocuğu aradım.

İşte mavi gözleri karşımdaydı, tatlı tatlı bana bakıyorlardı.

Ama uçakta değildik artık!..

Uzakta, yumuşak grimsi bir bulutun kenarında kaybolmakta olan 737' nin bıraktığı gümüş kuyruğu görebiliyordum.

Şaşkınlık ve korku içinde etrafa bakarken,

küçük oğlana ilişti gözlerim. Sakin bir biçimde bana bakıp: “Korkma” dedi. “Her şey yolunda.”

“Her şey yolunda mı?” Diye sordum şaşkınlıkla. “Uçak gitti. Aşağıya düşüyoruz!”

“Etrafına bak” dedi muzip muzip gülerек. “Düşüyor muyuz?”

“Elbette düşüyoruz. Uçak olmadığı için düşüyoruz.”

“Karen, düşüyor muyuz, iyi bak?” diye yineledi sorusunu.

Etrafa bakındım ve gri sisin hareketsiz durduğunu farkettilim. Garip, gerçekten de düşmüyorduk!

Küçük oğlan gülerек yüzündeki o çocuk saflığıyla benim şaşkın halimi inceliyordu. Melodi gibi kahkahaları sessizliğin yerini alırken, sabahın o erken saatlerinde beliren çiğ damlacıklarının mis gibi kokusunu duydum.

“Geliyor musun?” diye sordu Daniel, dikkatle beni inceleyerek.

Yutkundum, nereye gidecektik? Olanlara bir açıklama bulmak için aklımdan bir dizi düşünce geçiyordu. Tek makul sonuca vardım sonunda: Herhalde düş görüyor olmalıydım. “Uyan!” dedim kendi kendime.

“Geliyor musun?”

Daniel gene soruyordu. Tanrım, gerçekmiş gibiydi! Bulutlar da gerçek gibiydi... “Uyan!” dedim kendime gene.

“Nereye gideceğimi bilmek ister miydin?”

“Daniel, olanları anlayamıyorum!..” Yoksa hayal mi görüyordum. İlaç falan da almamıştım ama....

“Karen, karar vermek zorundasın... geliyor musun?” Döndü ve uzaklaşmaya başladı. Gördüğüm bir hayal olsun ya da olmasın, beni bırakmasını istemiyordum.

“Tamam” dedim. “Geliyorum!..”

Şimdiye dek gördüğüm en güzel gülüş küçük yüzünü sevinçli ışıltılarla doldurdu.

“İyi” dedi. Bu tek sözcük sanki ilâhi bir lütuf gibiydi.

“Daniel” dedim kendimi sakinleştirmeye çalışırken: “Daniel, nereye gidiyoruz ve gideceğimiz yere nasıl gideceğiz?”

Yüzündeki o sevinçli gülüşle, yumuşacak bir cevap verdi: “Kolay. Bütün yapacağın kim olduğunu hatırlaman.”

“Kimim ben? Bütün hayatım boyunca bunu çözmeye çalıştım.”

Sanırım, okulda başlamıştı bu... Yıllarca hastalarıma kendileriyle ilgili olarak bildikleri şeylerin aslında doğru olmadığını anlatmıştım. Kararlı bir irade ile çoğu şeyin değiştirilmesi gerektiğine inanıyordum. Ama o zaman nasıl biri olacaktık?..

Daniel çok ciddi bir biçimde: “Karen, kim olduğunu hatırlaman gerekli” deyince, daldığım düşüncelerden uyandım.

“Ben Karen Alexander’ım” diye yanıtladım. Ama bu karşılık bana da biraz aptalca geldi. Herhalde sorduğu bu değildi.

“Karen bedeninin ve bu bedende yaptıklarının adı, ama sen değilsin bu.”

“Daniel, ne demek istiyorsun? Lütfen ya bana ne demek istediğini anlat, ya da beni bu düşten kurtar.”

“Biliyorsun ki, ilaç kullanmadın.”

Bu nasıl olurdu, sanki düşüncelerimi okuyordu benim!

“Bunu nereden biliyorsun sen?”

“Kolay” dedi gülerек. “Sadece bunun için, gerçekten kim olduğunu bilmelisin.”

“Peki...” dedim. “Kimim ben öyleyse?”

“Kendin hatırlamak zorundasın. Bunu başkasına sorma. Eğer başkalarına soracak olursan, onlar sadece sen olarak düşündükleri ile ilgili olarak kendi fikirlerini söyleyeceklerdir. Bunun bir yararı olur mu sana?”

“Ben her zaman bağımsız bir insandım.

Genel görüşlere uyan bir insan değilim. Bu yüzden kişiliğimi geliştirmek için çok çalıştım. Sana kim olduğumu söyleyebilirim.”

“Peki, söyle bakalım!” diye yanıtlarken yüzünde kabul edici ve dinlemeye hazır bir ifade belirdi.

“Pekâlâ, başlıyorum!” dedikten sonra derin bir nefes aldım. “Adım Karen Alexander. California, Santa Barbara’da büyüdüm. Şimdi Boise, Idaho’da oturuyorum. Evliyim, çocuğum yok. Güzel bir evim ve iki köpeğim var. Psikoloji üzerine doktora yaptım ve bir kamu idaresinde danışmanım. Öncelikle istismara uğramış insanlarla ilgili çalışmalar yapan başarılı bir terapistim. Güçlü ve sağlıklıyım. Başka ne söyleyebilirim?.. Gezmeyi severim, seminer vermekten hoşlanırım, iyi dostlanm vardır...” Hayatımı biraz gururlanarak, kısaca anlattuktan sonra, Daniel’e baktım.

“Bunlar güzel.” Gülümseyerek ve anlayışla bana baktı. “Hepsi de önemli, ama bunları tecrübe eden kim?”

Tecrübe eden mi? Bu küçük bir çocuk için büyük bir sözdü, ama beni şaşırtan sadece bu değildi. “Tecrübe eden” bir şey kazanmak için, bir şey yapmak anlamına geliyordu. Hareketi, davranışı ifade eden bir sözdü bu. Olmak, ya da sözünü ettiğim sahip olmak için varolan bir şeyi anlatıyordu. Garip bir düşünceydi bu.

“Daniel... benim, şimdi biraz önce anlattığım şeyleri elde etmeye karar veren, benim bilmediğim bir bölümüm daha mı var yani?”

Bütün geri kalanların ona ait olduğu bir bölüm mü?” diye sordum yavaşça.

Küçük oğlan gülümseyerek: “Evet. Dünya’da bunu unuttun ve şimdi hatırlamak zorundasın” dedi. Söylediklerini düşünüp başka bir soru sormaya

hazırlanırken birden ortadan kayboluverdi, rüzgâr çanı benzeri kahkahası, sessizlikte giderek azalarak yankılanıyordu ardından...

“Daniel! Bekle beni... bekle! Şimdi ne yaparım, nereye giderim ben?” Bulutların ortasında tek başıma kalakalmıştım!..

Onu mutlaka bulmalıydım. O olmadan, geri dönemezdim. Ama nereye? Uçağa mı, yere mi, kendime mi? İçimde derinde bir şey Daniel’i bulmam için, geriye değil ileriye gitmemi söylüyordu bana. Nereye gitmiş olabilir di?..

“Daniel!.. Daniel!” diye bağıırıyordum, avazım çıktığı kadar. Bu garip tecrübeye bana eşlik eden oydu, bana o yardım edebilirdi.

Uçmaktan korkan birçok hastam olmuştu. Bazıları çakılmaktan korkuyor, bazıları da bir metal parçasının bir yerlerine saplanıp onları öldüreceği takıntısını yaşıyorlardı. Ama ben burada havada kalmıştım ve nereye gideceğimi ve ne yapacağımı bilemez haldeydim.

Başka bir seçim kalmayınca, ister istemez kafama takılan Daniel’in sorusunu düşünmeye başladım. Ben... ben kimim?.. Bilmiyorum! Bilmiyorum!.. Bildiğim burada yardıma ihtiyacım olduğuydu... Bana yardım edebilecek tek insanın kendim olduğumu düşündüm birden.

Ama ben uçakta mutlu bir biçimde yolculuk eden biriydim sadece. Ve şimdi dışarıda idim ve düşmüyordum. Düşmeyen kimdi peki? Ben olarak tanıdığım, ben olamazdı, çünkü ben olsaydım aşağıya yere düşmem gerekirdi!

“Söyle bana, söyle bana ben kimim?” diye bağırırken, birden her şey değişiverdi.

Bulutlar kayboldu ve yerlerini derin bir karanlığa bıraktılar. Çok ama çok uzaklarda parıldayan yıldızlar yalnızlığımı daha da sonsuzlaştırdılar... Bir an Daniel’i birden arkamda bulacağım umuduyla geriye döndüm. Karşımda, uzaklarda uzayın karanlık sessizliğinde görkemli bir biçimde duran mavi küreye gözlerim takıldığında donup kaldım, bir anda nefesim kesilmişti.

Üzerinde yaşadığımız dünya olmalıydı o!..

“Baylar ve bayanlar, kaptanınız konuşuyor. Uçağın sol yanında gördüğünüz...” Kulaklarımda bu anonsu duyarken, gözlerim uçağın tavanına açılmıştı... Kalbim küt küt atıyordu, sanırım bedenimdeki her hücre adrenalinle dolmuştu.

Hemen karşı koltukta oturan kadın merakla beni izliyordu. Titreyerek, bilinçli bir şekilde nefes alıp verişimi yavaşlattım ve duygularımı kontrol altına almaya çalıştım.

“Merhaba!” Gülücükler saçan Daniel’in derin mavi gözleri benimkilerle buluşmuştu. Öndeki koltuğun arkasındaki, üstünde parlak kapaklı bir kitap yığını bulunan küçük masası açık durumdaydı.

“Bu öyküyü çok seviyorum” diyordu, coşkulu bir biçimde. “Gerçekten güzel bir öykü. Okumak ister misin?”

Önce kafam karmakarışık bir halde, sonra da kendimi uçakta bulduğum için hoşnut, ona baktım. Ne müthiş bir düştü! Daniel küçük eliyle beğendiği kitabı bana doğru uzatmıştı. Bu

hareketi, ister istemez demin yaşadıklarımı hatırlattı bana. Aman Tanrım, gene kendimi mi kaybedecektim! Gözlerimi kapadım.

“Bayan bir şey içmek ister misiniz?” sözleriyle gözlerimi açtım yine. Uçaktaki hosteslerinden biriydi.

“Bir şey alır mıydınız?” diye yineledi.

“Oh, evet. İyi olur!” Gerçekten de sinirlerimi yatıştırarak, beni sakinleştirecek bir şeye ihtiyacım vardı o an. “Viski soda alayım” dedim.

Sesim ağzımdan bir garip çıkmıştı. İçkimi yudumlarken, buz tütünün ortasındaki deliği nasıl yaptıklarını düşünüyordum. Birden, gördüğüm düşün ortasında kendime verdiğim sözü hatırladım. Oradan kurtulabilirsem, her şeyi unutup harika bir otele gidecek ve eğlenecek ve iyice dinlenecektim.

Sonra Daniel’e döndüm ve kitabı aldım. Belki de, gerçekten küçük çocuklar için yazılmış bir öykü okumak iyi gelecekti bana. Daniel bir şeyler bekleyerek bana bakıyordu. Ne kadar yalındı! Masum, temiz yüzüne baktım. Bütünüyle bana konsantre olmuştu o an.

Yüzündeki mutlu ifade dikkat çekiciydi... Yakın ilişkilerimi düşündüm. Yakın ilişkide bulunduğum iş, yemek ve alışveriş arkadaşlarımla hatırladım. Daniel’de onlardan çok farklı bir şeyler vardı.

“Okuyacak mısınız?” Küçüklüğümden bu yana hiç çocuk kitabı okumamıştım.

“Evet, Daniel” dedim. “Kitabı zevkle okuyacağım. İyi bir kitaba benziyor.”

Kitabın kapağını kendime doğru çevirince irkildim! Kalın portakal renkli harflerle yazılmış adı aklımı karmakarışık etti!

“Kim Olduğunu Hatırla”

(Devam edecek)

Milenyum DOSYASI

“Bin Yılın Birikimi”
1601 - 1700

Evliya Çelebi

33

Biri Erkek Biri Dişi
İki Sultanın Hazin Sonu

35

Düşüncede Devrimin İki Elebaşısı
Descartes ve Bacon

37

Hezarfen Çelebi

38

Bir Fincan Kahve

39

Tac Mahal

41

Isaac Newton

42

Yeryüzü Cennetleri

43

Düşüncede Devrim

45

Kendisini “Seyyah-ı alem ve nedim-i beni adem Evliya-yı bi-riya” (Dünya gezgini ve insan oğlunun dostu riyasız Evliya) diye tanıtan bu sevimli insan, hayatın bütün zevklerini ve lezzetlerini yolculuklarda bulur.

EVLIYA ÇELEBİ, Gezginlerin Piri

Güngör Özyiğit

On yedinci yüz yılın renkli kişilerinden biri olan Evliya Çelebi, çocukluğunda çevresindeki kişilerden dinlediği, başka diyarlara ilişkin öyküler, söylenceler ve masalların etkisiyle seyahate büyük bir eğilim gösterir.

On cilt olan ve yaklaşık altı bin sayfayı bulan “Seyahatname”sinin başında, bir gece rüyasında Hz. Muhammed’i gördüğünü ve heyecandan “Şefaath ya Resullullah” diyecek yerde dili sürçüp “Seyahat ya Resulullah” dediğini, öylece duasının kabul edilip gezgin olduğunu tatlı bir dille anlatır.

Rüyayı gördüğü gecenin sabahı erkenden, doğruca Kasımpaşa dergâhı şeyhi Abdullah Dede’nin yanına varır. Ona rüyasını anlatıp yorumunu bekler. Abdullah dede de, ona İstanbul’dan başlayarak gezebildiği her yeri gezmesini ve gördüklerini bir güzel kaleme almasını öğütler.

İnandığı bir büyüğünden bunu duyan Evliya Çelebi, içindeki gezme aşkının ateşiyle vurur kendini yollara. Önce binbir çeşit rengi ve çeşniyi içinde barındıran güzeller güzeli, İstanbul’u köşe bucak gezer dolaşır. Ve gördüklerini, yaşadıklarını insanı büyüleyen, biraz abartılı, ama tatlı mı tatlı bir dille anlatır. Güleç yüzü, tatlı dili sayesinde, dayısı Melek Ahmet Paşa’nın ricasıyla padişah IV. Murat’ın müşahibi (sohbet arkadaşı) olur. Ama gezmekten onu

kimse alıkoymaz, o yüzden evlenmez bile. Seyahat onun varoluş nedeni ve yaşam tarzı olur. Bir gün Bursa’ya gitmeye karar verir ve bundan ailesini haberdar etmez. Dönüp eve geldiğinde babası onu “Safa geldin Bursa seyyahı” diye karşılar. Çelebi şaşırır. Bunu nasıl öğrendiğini babasına sorar. O da düşünce evliyalara gördüğünü, oğlunun seyyah olacağını, buna rıza göstermesi gerektiğini bildirdiklerini söyler. Ve yolunun açık olmasını dileyerek öğütlerini bir bir sıralar: “Oğul, adem yoksul olur, besmelesiz taam (yiyecek) yeme. Sır verecek sözün var ise, sakın avradına deme. Esvabın söküğünü üstünde dikme. Cenabetken yemek yeme. İyi adını kötüye çıkarma ve kötüyle yoldaş olma; zararını çekersin. Yürü ileri, geri kalma, alay bozma, tarla basma. Davetsiz bir yere varma. Varrırsan korkusuz yere, namuslu kimseye var. Her mecliste işittiğin sözleri aklında tut. Evden eve söz gezdirme...”

Evliya Çelebi, babasının bu sözlerini kulağına küpe ederek, uzun ömrünün elli yılını seyahat ederek geçirir.

Kendisini “Seyyah-ı alem ve nedim-i beni adem Evliya-yı bi-riya” (Dünya gezgini ve insan oğlunun dostu riyasız Evliya) diye tanıtan bu sevimli insan, hayatın bütün zevklerini ve lezzetlerini yolculuklarda bulur.

Dünyaya sığmayan bu delikanlı ruh, gezip görme çöşkusunu her yaşta sürdürür. Andre Gide gibi “Dünya Ni-metleri”nin her türünü tadmak ister.

“Peder ve Mader” üstad ve birader kahırlarından nice halâs olup cihankeş olurum!” (Baba ve ana, öğretmen ve kardeş kahırlarından nasıl kurtulur da dünyaya açılırim?) diye düşünerek, genç yaşta çevre koşullanmalarını aşar, özgürlüğünü ilan eder. Bu serbestlik arzusuyla görülmedik dünyalara doğru, bilinmedik denizlerde, yelken açar ve özgürlük rüzgârıyla yol alır boyuna...

Çoğu kez tanınmış Paşa ve Han-larla yolculuk ettiğinden, onların sa-yesinde kimsenin gidemeyeceği yerlere girip çıkar. O yüzden gezi yazıları bir tarih ve anı zenginliği kazanır.

Seyahatname on yedinci yüz yıl Anadolu'sunun bütün kentlerini, yaşa-yışını, olayları ve önemli kişileri ince-den inceye anlatır. Bu bakımdan yüzde yüz sağlıklı bir belge sayılmasa bile, tarih, sanat, folklor ve toplumbilim araştırmaları için bir başvuru kaynağı olur.

Evliya Çelebi, ufak tefek, çevik, iyi at binici, iyi yüzücü ve kılıç kullan-masını bilen bir kimsedir. Aynı za-manda hattat ve nakkaştır. Şiir söyler sonsuz lezzetli bir üslupla yazı yazar, beste yapar. Müzikten, nakıştan, tezhipten (süslemeden), sazdan sözden, iyi anlar. Mizaha, taklide ve nükteye düşkündür. Yazılarında mizah ve resim unsurlarını ustaca kaynaştırır. Gör-düğünü yüzünüzde tatlı bir tebessüm estirerek size de gösterir sanki. Yaşa-dığının tadına vararak, keyfini çıka-

arak, kaliteli bir yaşamın safasını sürer.

Trabzon'u anlattığı bir yazısında sözü hamsiye getirerek söyler der: “Ama hepsinden ziyade Lazların üzerine düştükleri, alım satımlarında ceng ü cidal (mücadele) ettikleri hamsi balığıdır. “Hamsin” de (Ocak 17'den sonraki günler) çıktığı için ‘hamsi’ dahi derler. ‘Bir makrama hamsi ver!’ diyerek nazik sırmalı makramalara balığı koyup refar ederler (salınarak yürürler). Balığın suyu akarak giderken, bazıları suyun aktığına acıyarak: ‘Bre, balığın suyunu akıtırsın, suyuna bir pilavcık salsana!’ diye latife ederler; şu beyitleri de söylerler:

Trabzondur yerimuz
Akça tutmaz elimuz
Hamsi balık olmasa
Nic'olurdu halimuz

Bu balığın faydası ol mertebededir ki, yedi gün devam ile bundan yiyen ademin kuvve-i bazusu fevkalade artar.”

Evliya Çelebi, Azak Seferine ka-tılarak Kırım'a gider. Azak Kalesi eli-mize geçtikten sonra da, Kırım Han'ın-dan izin alarak, 18 esirle birlikte bir gemi ile Karadeniz'e açılır. Gel gör ki, deniz kudurur. Gemi batar. Herkes bulabildiği bir sandala atlar... Sonunda dalgalar sandalları da devirir. Çoğu boğulur. Evliya boğulup gitmekten nasıl kurtulduğunu “Bir Deniz Macerası” adı altında bakın o nefis uslubuyla ne talı anlatır:

“Üçüncü gün, öğle vakti, bir dalga gelip sandalı devirdi. Hakir de başaşağı

deryaya düştüm. Can havliyle yüzü-
cülükte çok usta olduğum için, el kol
atarak, çabalayarak ilerliyordum.

“Meğer, o her şeyi yapmaya gücü
yeten kurtarıcı Tanrı'nın arzusu bu
Hakiri kurtarmakmış. Yüzmekte iken
bir de baktım ki, evvelce sandalımıza
dokunan uzun ve enli tahta yanımdan
geçiyor.. Hemen atıldım. ‘Şu amansız
Karadeniz'de boğulmaktan ise, şu
levhaya sarılayım’ diyerek sarıldım ve
bindim. Güya Hazreti Hızır'a kavuş-
muştum. Sandaldaki arkadaşlardan
hiçbiri yoktu; galiba boğulmuşlardı.

“... Henüz sahil mahil belli değil;
fakat Allaha şükür, güneşin harareti,
ziyadeleşti. Deryanın dalgaları yavaş-
ladı. Gündoğusu rüzgârı bizi süre süre
götürüyordu. Üçüncü gün, bir takım
dağlar belirmeye başladı. Öğle zamanı

da deniz dalgaları bizi sahile bıraktı.
Takatsiz ve mecalsiz, kumlar üzerine
düştüğümü bilirim.. Şeyh Sadi, ne gü-
zel demiş:

“Denizin içinde birçok menfaatlar
olabilir.

Ama, selamet istersen sahilde
bulursun.”

“Seyahatname” bir yanıyla, Çe-
lebi'nin kendini anlattığı eşsiz bir oto-
biyografidir. Burada Evliya'nın ruh
samimiliği sizi bütününüyle sarar ve
kendine bağlar. Onun içtenliğini, içi-
nizde hissedersiniz. Evliya Çelebi
hayatı boyunca gezer dolaşır, yer içer,
kâh cefa çeker, kâh safa sürer.
Yedikleri içtikleri onun olur. Gezip
gördüklerini ise, öyle güzel anlatıp
yazar ki, dinlemeye ya da okumaya
doyum olmaz.

Biri Erkek Biri Dişi

İki Sultanın Hazin Sonu

Genç Osman, yiğitliğine, girişim-
ciliğine ve güçlü iradesine rağmen,
gençliğinin ve tecrübesizliğinin kurbanı
olur.

Tahta çıktığında, köklü reformlar
yapmayı, devleti yeniden yapılan-
dırmayı tasarlar. Gitgide azıtıp, ikide
bir kazan kaldıran, çıkarlarına göre
devleti yönlendiren yeniçeri ocağını
kaldırıp, yerine yeni bir ordu kurmayı
düşünür. Alim sınıfın nüfuzunu
kırmaya yönelik düşünceler üretir.
Fatih ve Kanuni dönemlerinden gelen
yasaları yenileyerek çağa uydurmayı ve
başkenti Anadolu'ya taşımayı aklına
koyar.

Böyle köklü değişim ve

düzeltilmeler yapabilmek, çıkar
gruplarıyla çatışmayı ve çatışmadan
galip çıkmayı gerektirir, Genç Osman,
yiğitliği ve toyluğu ile bunu göze alır;
ama gücü onları yenmeye yetmez. Ne
yazık ki, vaktinden önce öten horoz
durumuna düşer.

Genç Osman, padişah olarak hac-
ca gitmeye hazırlandığı bir sırada,
kapıkulu askerleri ayaklanır. Yeniçeri-
ler ve ulema da karşıdır bu hac ziya-
retine. Şeyhülislam Esad Efendi “Pa-
dişahların Kabe'ye gitmesi farz değil-
dir, adalet üzere ahalinin ahvalini gör-
mek evlâdır” diye fetva verir. Bunu fir-
sat bilen Yeniçeri ve Sipahiler de ayak-
lanır. Ayak divanında onların istekle-

rini dinleyen padişah, hac ziyaretinden vazgeçtiğini söylemekle birlikte diğer isteklerini geri çevirir ve tecrübesizliği onun sonunu getirir. Yeniçeriler Genç Osman'ı yaka paça yakalayıp, hakaretler yağdırarak, her türlü aşağılamalarda bulunarak, ilk kez bir padişahı öldürmeye yeltenirler ve öldürürler.

Ünlü tarihçi Naima, öldürülme sahnesini şöyle anlatır: "Genç Osman güçlü ve yiğit bir padişahı. Cellatlarla uzun vuruşmalardan sonra, onların üçünü yere serdi. Bunun üzerine onu alt edemeyeceklerini anlayan cellatlardan biri baltayla saldırarak Osman'ı omuzundan yaraladı ve böylece öldürüldü."

Osman'ın öldürülmesini hazırlayanlar arasında en fazla rol oynayan akli dengesi yerinde olmayan Mustafa'nın annesi ile Vezir-i azam Davud Paşa olur. Hatta genç padişahı öldüren onbir cellattan biri, onun kulağını keserek budala Mustafa'nın annesine gönderir ve kıt akıllı I.Mustafa tahta çıkarılır.

Yedikule zindanında hunharca öldürülen Genç Osman, hesabı görülmesi gereken yaman bir soru bırakır geleceğe: Yeniçeriler kul mu, yoksa katil mi?

KÖSEM SULTAN

Osmanlı hanedanının en ünlü hanım sultanıdır. Saray geleneklerine göre kendisine "Mahpeyker-Ayın Görkemi" ismi verilmişse de daha çok "Kösem Sultan" adıyla anılır. Tüysüz olduğundan ya da diğer hanımların önüne geçtiğinden, bu ismi aldığı söylenir. Bu ismin "Sürüye yol gösteren" anlamına geldiği de ileri sürülür.

Bir papazın kızı olduğu bilinen Kösem Sultan'ın Rum veya Bosna'lı olduğu konusunda kuşku vardır.

Uzun boyu, çekici endamı, güzelliği, zerafeti ve zekâsı ile I.Ahmet'in gönlünü çelerek, onun gözdesi olur. Padişah'a dört erkek, iki kız çocuk vererek, hanedanın bir numaralı hanım sultanı olur. Yirmi yıl boyunca iktidarını sürdürür. I.Ahmed'in ölümü üzerine Eski Saray'a gönderilir. Oğlu IV.Murat padişah olunca özel bir törenle Topkapı Sarayı'na getirilir. Murat tahta çıktığında oniki yaşında bir çocuktur. O yüzden devletin idaresini on yıl Kösem Sultan elinde tutar. IV.Murat büyüyüp idareyi ele alınca da oğlunu istediği gibi etkiler. Murad'ın ölümü ile, diğer oğlu, deli diye nitelenen İbrahim'in padişah olmasıyla İbrahim'i kendi eliyle sunduğu cariyelerle zevk ve sefa içinde oyalayarak idareyi yine o yürütür. İbrahim'in hanımlarının etkisiyle annesine karşı çıkması, hatta onu sürmek istemesi üzerine Kösem Sultan, oğlunu sarayda bir odaya hapsederek yine yedi yaşındaki IV.Mehmed'i tahta çıkarır. Ve "Valide-i Muazzama" olarak, yeniçerileri arkasına alarak devleti yönetir. Ancak, Kösem Sultan'ın bu hükümlerliği IV.Mehmed'in annesi Turhan Sultan'ı çileden çıkarır. Kayınvalidesinin idareden elini çekmesini ve saraydan çekip gitmesini ister. Bunu sezen Kösem Sultan IV. Mehmed'i tahttan indirip, yerine annesi çok saf olan Süleyman'ı padişah yapmayı tasarlar. Ama evdeki hesap çarşıya uymaz her zaman. Bunu bir cariyeye

haber verir Turhan Sultan'a. O da, Kösem Sultan'dan daha çabuk harekete geçerek enderun ağaları vasıtasıyla Kösem Sultan'ı bir perde ipiyle boğdurur. Padişah Genç Osman gibi, o da, öldürülen ilk hanım Sultan olur. Görünüşte iple olsa da, aslında ihtirasi içinde boğulur.

Diğer yandan Kösem Sultan'ın iyilikleri ve hayırları da görülür. Her yıl hapishaneleri dolaşır, borçtan tutuklu

Düşüncede Devrimin İki Elebaşısı Descartes ve Bacon

Yeniçağ akılcılığının ve modern felsefenin kurucusu olan Fransız Descartes, aynı zamanda büyük bir matematikçidir. Cebirin geometriye uygulanması olan analitik geometriyi o kurmuştur. Ona göre gerçeğe varmanın yolu matematiğin yöntemidir. Bu da analiz ve senteze dayanır. Analiz, matematiğin konuları olan sayıları son elemanlarına kadar bölmesi, sentez ise, sonra bunları yeniden birleştirmesidir. O nedenle matematik bilgi, açık ve seçiktir. Ve o yüzden matematik yöntemi ile apaçık bilgilere ulaşılır.

Descartes, kuşkudan yola çıkar. Kuşkuyu gerçeğe varmada bir araç olarak kullanır. Felsefesini sağlam bir temele oturtmak için kuşku duyabileceği her şeyden kuşkulandır. Ancak kuşkulandığı olduğundan kuşku duyamaz. Kuşkulandığı bir yerde düşünmek olduğunu anlar. Böylece kuşkulanan, düşünen bir ben olduğu gerçeğini apaçık bir şekilde kavrar. Ve bunu formüle eder: "Düşünüyorum; öyleyse varım-cogito ergo sum." Descartes göre bu önerme apaçık bir bilgidir ve bütün diğer bilgiler bundan çıkarılabilir. Ve sonra bu önermeden

olanları kurtarır. Fakir kızları ve kendi yetiştirdiği cariyeleri evlendirmekten mutluluk duyar. Üsküdar'da Çinili Cami yanında mektep, dar ül hadis, sebil; Anadolu kavağı'nda Valde Medresesi meşitleri ile çeşmesini, Valde Han'ı Mescidini, Çakmakçılar Yokuşunda ünlü Valde Hanı'nı yaptırır.

Görüldüğü gibi Kösem Sultan, ne melek, ne de şeytan. Belki, ikisinin karışımı ilginç bir varlık, yani insan!..

Tanrı'nın varlığını türetir. Çünkü bizde varolan Tanrı kavramı, duyularımızla kavradığımız nesnelere bize gelmiş olamaz. Zira Tanrı, sonsuz, sınırsız, yetkin (mükemmel) ve en gerçek varlıktır. Oysa algıladığımız nesnelere böyle bir yetkinlikte değildiler. Ayrıca biz, kendimiz de sonlu ve yetkinlikten yoksun olduğumuza göre, Tanrı kavramı ne nesnelere, ne de bizden doğmuştur. Öyleyse Tanrı var olduğu için, bizim ruhumuzda da Tanrı kavramı vardır. Üçüncü aşamada Descartes, dış dünyanın, nesnelere varlığını kanıtlar. Yine ruhumuzda bir dış dünya fikri vardır. Tanrı yetkin bir varlık olarak bizi kandırmış olamayacağından, bizdeki bu kavrama karşılık olarak da bir dış dünya vardır.

Descartes, yeniçağ insanına kuşkulandığı düşünmesini, aklını kullanma cesaretini göstermesini önerir. Ve akılcı yolu izleyerek, matematiğin tümünden gelim yöntemini uygulayarak bir gerçektir diğer gerçekleri türetir.

Onun tek başına arayıp bulduğu ve bize sunduğu yöntemin genel ilkeleri şunlar:

1. Doğruluğunu apaçık bilmediğim

hiçbir şeyi doğru bellememek (apaçıklık kuralı)

2. Güçlükleri yenmek için bütünü parçalara ayırmak (Analiz kuralı)

3. Aklı düzenli bir şekilde işleterek, yalın gerçeklerden başlayıp, derece derece daha bileşik bilgilere varmak (sentez kuralı)

4. Hiçbir şeyi unutup es geçmediğine emin olmak için saymak, kontrol etmek (kontrol kuralı)

İşte Descartes'in yeniçağ insanına önerdiği yeni düşünme biçimi bu.

BACON

İngiliz Francis Bacon, modern tüme-varım yönteminin kurucusu, gözlem ve deneye öncelik vermesi ile, bugünkü anlamda bilimsel metodun ilk öncüsüdür. O, bilgiyi kudret olarak görür ve ancak bildiğimiz şeyleri yapabileceğimizi ileri sürer. Ancak bilgiyle doğaya egemen olabileceğimizi iddia eder.

Matematiğin tümünden gelimine karşı, tüme varımla gözlem ve deneylerden sonuca varacağımızı söyleyen ilk kişi olmakla, yeniçağın bilimsel düşüncesine büyük katkı sağlamıştır.

Bacon insan aklını saptıran önyar-

Kuş Gibi Uçan Biri Hezarfen Çelebi

Padişah IV.Murad döneminde İstanbul'da yaşayan Ahmet Çelebi, kuş gibi uçmayı kafasına takar ve bunu deneyerek kanıtlamayı amaçlar.

Evinde çeşitli konularda deneyler yaptığı, geniş bir bilgi birikimine sahip olduğu için halk kendisine, "bin fenli" anlamına gelen Hezarfen sanını verir.

gıları, koşullanmaları, yanlış düşünce alışkanlıklarını kastederek, "idol" adını verdiği bu beş şeyi şöyle sıralar:

1.Oymak (kabile) idolleri: Bunlar insan yapısına içkin olan idollardır. Örneğin insanın doğal görüntülerde gerçekte olduğundan daha büyük bir düzen araması gibi.

2. Mağara idolları: Bunlar kişilerde görülen önyargılardır.

3.Çarşı (piyasa) idolları: Sözcüklerin bize hükmeden tiranlığı ve onların etkisinden kurtulma ile ilgili güçlüklerdir.

4. Tiyatro idolları: Kabul edilen düşünce sistemine ilişkin koşullanmalar. Bu düşünce sistemine Aristoteles'ler ve Skolastikler iyi birer örnektir.

5. Okul idolleri: Kötür bir kuralın (zihinde biçimlenen) araştırmada, yargının yerini alabileceğini düşünmek gibi.

Descartes ve Bacon, her ikisi de aklımızı iyi kullanarak, matematiğin tüm dengelim yöntemini kullanarak, ya da fizik bilimlerin tüme varım metodunu uygulayarak, insanın doğa ve kendi ile ilgili doğruları bulabileceği müjdesini verirler. Bulabilenlere ne mutlu!

Kaz uçar da laz uçmaz mı hesabı Hezarfen Ahmet Çelebi, insanoğlunun da kuş misali uçabileceğini düşünür. Aynı düşünceyi gerçekleştirmeye çalışan eski Türk bilgini İsmail Cevheri'yi kendine örnek alır. Cevheri 1010'da Nişabur kentinde talihsiz bir uçuş denemesinde bulunur. Kollarına

kapı kanatları takarak, yüksek bir binanın üzerinden kendini boşluğa bırakır. Ancak, kanatları ağır geldiğinden, düşerek ölür. Bilim uğruna canını vererek şehit mi olur, yoksa Niyazi mi, orasını Allah bilir.

Bu başarısız deney Hezarfen Çelebi'yi ürkütmez. Cevheri'nin deneyiminin neden başarısız olduğu konusunda araştırmalar yapar. Ayrıca kuşların uçuşlarını, hava akımlarını iyice inceler. Yine uçma sevdalısı olan yardımcısı Lagari'de onu destekler. Hattâ o, daha da ileri gider. İnsanın havai fişekler gibi havaya fırlatılarak uçabileceğini hayal eder.

Hezarfen Çelebi, Leonardo da Vinci'nin kanatlı insan üzerine yaptığı çizimleri de inceler. Yaptığı hesapları, şifreli yazıları anlamak için de hayli kafa yorar.

İstikbalin (geleceğin) göklerde olduğunu, dört yüz yıl öncesinden sezen Hezarfen Ahmet Çelebi, sonunda,

Kırk Yıllık Hatırı Olan Bir Fincan Kahve

“1554 senesinde Halep'ten Hakem namında bir herif ve Şam'dan Şems adında bir zarif, avamın ve ayak takımının kalabalık olarak bulunduğu Tahtakale'de birer büyük dükkân açıp, kahveciliğe başladılar. Keyfe müptelâ bazı yârânı safâ, hususile okur yazar makulesinden nice zurafa (zarifler) bu kahvehanelerde toplandı.”

Peçevili İbrahim Efendi, işte böyle anlatır kahveyi ve kahvehaneyi.

Söylentiye göre, kahve denen, tiryakilik yaratan bu lezzet ya da illet, Yavuz Selim'in Mısır seferi dönüşü,

yaptığı kanatlarla Galata Kulesi'nin tepesinden uçmaya, bu riski göze almaya karar verir. Kulenin tepesinde, sırtına taktığı kanatları birkaç kez açıp kapadıktan sonra, kendisini boşluğa bırakır. Ve denizin üzerinden bir martı gibi süzülerek Üsküdar'ın Doğancılar semtine inmeyi başarır.

Padişah IV. Murad, Hezarfen Çelebi'yi bir kese altınla ödüllendirir. Ama etrafın da dolduruşuyla, elinden her iş gelebilen ve uçabilen bu adamın korkulacak bir kişi olduğunu düşünerek, onu Cezayir'e sürgüne gönderir.

Bilimin ve teknolojinin değiştirici gücü, iktidarı elinde bulunduran tutucu takımını her zaman ürkütür. İktidarı koruma adına, özgür düşüncenin önünü tıkama ise, o toplumun tarihsel gelişimini geciktirir. Osmanlı'nın Kanuni'den sonra duraklama ve gerileme dönemlerine girmesinin başlıca nedenlerinden biri de bu olsa gerek.

sınırlarımızdan içeri girer. İstanbul'a kadar varmakla kalmaz, bütün yalıları, konakları, sarayları işgal eder. Sonunda evlere de sığmaz, kahvehane denilen özel mekânlar kurar kendine. O kadar ki, nargileleri fokurdata fokurdata, mineli sırmalı fincanlardan kahvelerini hüpürdete hüpürdete içmek ahali için bir yaşam gustosu haline gelir. Kahvehaneler çoğaldıkça müşterisi de artar. İşini gücünü boşlayan soluğu kahvehanede alır. Kahvehaneler gitgide insanları kendine çeken, tanıştırap kaynaştıran, konuşarak, içlerini

dökerek deşarj olmalarını sağlayan, rahatlatıcı, sosyal bir işlevi yerine getirir. Kahvenin sağladığı bu sıcak, dostça ilişkilerden dolayı “bir fincan kahvenin kırk yıllık hatırı vardır” denilir.

Ne var ki, kahveye ve kahvehaneye gösterilen bu rağbet, camie ve mescite ilgiyi azaltır. Bunu gören din âlimleri “Kahve kötülükler yuvasıdır; oraya gitmektense meyhaneye gitmek daha iyidir” diye söylenip homurdanmaya başlarlar. Sonunda Kanuni Sultan Süleyman’ın ünlü şeyhüislâmı Ebussuud Efendi “Kömür derecesinde kavru lan maddeleri içmek haramdır” fetvasını verince ortalık sütliman olur. Kahve de men edilir, kahvehane de... II.Selim ve III.Murat dönemlerinde, ahaliyi kahve illetinden korumak için önlem üstüne önlemler alınır. Hele IV.Murat, işi iyice abartır ve azıtır. “Tez bütün kahvehaneler yıkıla, kahve içenler ağaçlardan salkım salkım sallandırıla” buyruğunu verince, halk korkusundan değil kahve, hane demekten bile çekinir.

50 - 60 yıl sonra kahve yine gündeme gelir. Kahvehaneler dolup-taşmaya başlar. Yalnızca yurda yayılmakla kalmaz, Osmanlı’nın topl-

tüfkle giremediği Viyana kapılarından, kahve kadınca bir işveyle girmeyi başarır.

1669’da Süleyman Ağa, Fransa Kralı XIV.Louis’ye kahve ikram edince, kral ve saray erkânı hayran kalır bu efsunlu, keyif verici maddeye. Ve giderek Fransa’yı saran kahve tiryakiliği ile, Paris bir kahvehaneler kenti olur. Kahve “Türk kahvesi” olarak dünyaca tanınır, sevilir.

Nedir kahvede insanı kendine çeken, tiryakilik yaratan büyü? Her şeyden önce kahve insan ilişkisine, dostluğa vesile olur. Bir paylaşım ve karşılıklı etkileşim sağlar. Konuşarak, iç dökerek insanlar birbirinin pasını alır, rahatlar. Sonunda bakılan fâlla da, geleceğimize ilişkin meraklarımız bir ölçüde giderilir, umutlar tazelenir. Üstüne üstlük içerken keyif de verir. Yaşam kalitesini keşfeden eski keyif ehli kişiler bakın ne derler:

Ehli keyfin keyfini kim tazeler

Taze elden taze pişmiş taze kahve tazeler

... Ve işte size, kahve tiryakiliğinin sırrını açığa vuran iki dize:

Gönül ne kahve ister, ne kahvehane
Gönül sohbet ister, kahve bahane

Aşk ı Ölümsüzleştiren Anıt: Tac Mahal

Türk - Hint İmparatoru Şah Cihan'ın sevgili karısı Banu Begüm, on dördüncü çocuğunun doğumunda, hayata gözlerini yumarken, sevgili eşine son bir dilekte bulunur: "Eğer beni gerçekten seviyorsan, ölümümü ölümsüzleştiren, sevgimizin sonsuzluğunu kanıtlayan bir anıt diktir bana..."

Eşini yitiren Şah Cihan'ın bütün saçları ağarır. Sevgili karısının son sözleri ve vasiyeti, Şah Cihan'ın ondan sonraki yaşamının anlamı ve nedeni olur. Banu Begüm'ü ve aşklarını ölümsüz kılacak bu türbe, onun güzellik ve zarafetine yaraşmalı, gelecek kuşakların bile hayranlığını kazanmalıdır.

Bunun için dünyanın her yerine haber salınır. Her taraftan mimarlar, sanatkârlar çağırılır. Hepsinden birer proje istenir. Sonunda Şah Cihan, İstanbul'dan gelen ve Mimar Sinan'ın öğrencisi olan Mehmet İsa Efendi'nin projesini beğenir. Ve 1682'de, yirmi iki yıl sürecek olan, yaklaşık yirmi bin kişinin çalıştığı Tac Mahal inşaatı başlar.

Başmimar İstanbul'lu Mehmet İsa Efendi'ye, Semerkand'lı bir Doğu Türk'ü olan Mimar Muhammed Şerif yardım eder. Yapının görkemli kubbesi, kubbe mimarlığında hünerli olan, yine Mimar Sinan'ın öğrencisi İstanbul'lu İsmail Efendi tarafından yapılır. Mermer üzerine oyulacak yazılar için, İs-

tanbul'dan Hattât Settar Efendi getirilir.

Tac Mahal için, yüz yıl önce Kanunî'nin İstanbul'da yaptırdığı Süleymaniye'ye harcanan paranın iki misli sarfedilir.

Tac Mahal'in kubbesinin yerden yüksekliği 82 metre olup, Sultanahmed Camiinin kubbe yüksekliğinin neredeyse iki katıdır.

Tac Mahal'in inşaatında yalnız beyaz mermer kullanılır. Büyük bahçe içinde yer alan diğer yapılarla birlikte hepsi bir bütünlük gösterir.

Önünde uzanan su kanalına vuran aksiyile Tac Mahal insana bir rüya âleminin kapılarını açar.

Dünyanın belki de en büyük mimarlık yapıtlarından biri olan bu Türk anıtı, yirmi iki yıllık bir çalışmadan sonra bittiğinde Şah Cihan sevinir ve dudaklarından şu sözler dökülür:

Bakanlarda hayranlık uyandıran bu anıt

Tanrı'nın kudretini gösteren apaçık bir kanıt

Banu Begüm'den 36 yıl sonra 72 yaşında dünyadan ayrılan ve sevgilisine kavuşan Şah Cihan, karısının yanında yerini alır. Orada ölümsüz bir aşkın hülyasına dalmış olarak yanyana ve cancana uyurlar.

Kim der seven sevilenden ayrı

O aşk nedir, hiç bilmezmiş gayrı

Bilimin Esas Çocuğu, İsaac Newton

Bilimsel konuları, halkın anlayabileceği bir biçimde sunabilen ünlü bilim kurgu yazarı Isaac Asimov'a, bütün zamanların en büyük bilim adamının kim olduğu sorulur. Ünlü yazarın bu soruya yanıtı şu olur: "Eğer soru, 'ikinci en büyük adam kimdir?' şeklinde olsaydı, bunu yanıtlamakta insan bayağı zorlanırdı. Çünkü ikinciliğe aday olabilecek, birbirine eşdeğerde en az bir düzine bilim adamı var... Einstein, Bohr, Rutherford, Pasteur, Darwin, Galileo, Maxwell, Arşimet bunlardan bazıları... Söz konusu kişilerin erdemlerini birbirlerinden ayırdetmek o denli güçtür ki, sonunda bu ononiki kişinin berabere kaldığını açıklayarak, tartışmayı tatlıya bağlamaktan başka çare yoktur. Ama soru 'En büyük kim?' olduğuna göre, bunun cevabı o kadar zor değil. Sanırım, hemen bütün bilim tarihçileri, dünyanın bugüne dek gördüğü en büyük bilim dehası olarak Isaac Newton ismi üzerinde uzlaşmaya varırlar."

Nitekim, Newton'un Lâtince olarak yazdığı "Principia" adlı eseri, şimdiye dek yazılmış olan en büyük ve eşsiz bir bilim kitabı olarak kabul edilir. Bilim dünyasını âdeta büyüler. Kendisine yan-Tann gözüyle bakılır. O kadar ki, o dönemin tanınmış bir matematikçisi "Acaba onun da bizler gibi yeme, içme ve uyuma gibi günlük gereksinimleri var mıdır?" diye sormak gereğini duyar. Sonsuz küçükler hesabını ilk kimin keşfettiği konusunda, şiddetli tartışmaya girdiği, o yüzden Newton'un dostu olmadığı bilinen filozof Leibniz bile şunları yazmaktan kendini alamaz: "Matematiği dünyanın başlangıcından Newton'un yaşadığı zamana kadar getirirsek, onun yaptıklarının en iyi

bölümü oluşturduğunu görürüz" Fransız bilim adamı Laplace "Principia" insan dehasının diğer tüm ürünlerinden üstündür" der. Ernst March 1901'de şunları söyler: "Onun gününden beri matematik alanında yapılanlar, sadece Newton'un yasalarının temelini dayanarak mekaniğin ve matematiğin geliştirilmesi olmuştur."

Newton, kendisinden önce gelen ve ona yol açan Galileo ve Kepler'in omuzlarında yükselmiştir. İki yılda yazdığı, Lâtince kaleme aldığı, matematiğin ve geometrinin dilini kullandığı "Principia"sı yetkin bir örnek olarak hayranlık uyandırır. Newton, bu yapıtında "öncül" diye aldığı birkaç temel ilkedden (devinim yasalarıyla yerçekimi kuramından) fizik ve astronominin gözlemsel ve deneysel olarak kanıtlanmış önermelerini (ömeğin Kepler'in üç yasası ile Galileo'nun sarkaç, serbest düşme... yasalarını) bir tür "teorem" olarak ispatlama yoluna gider. Kitapta ayrıca sıvı deviniminden Güneş ve gezegenlerin kütlelerinin hesaplanmasına, Ay'ın devinimindeki düzensizliklerden denizdeki gel-git olaylarına kadar pek çok konuya açıklık getirilir.

Newton, sonsuz küçükler hesabını (calculus) bularak yüksek matematiğin temelini atar. Beyaz ışığın prizmadan geçerek kırılması ve renk tayfına dönüşümü üzerindeki deneyimleriyle modern optiğin kurucusu olur. Devinim yasalarını bularak ve bunların sonuçlarını ortaya koyarak modern fiziğin ve evrensel çekim yasasını açıklayarak modern astronominin temelini kurma onurunu kazanır.

Bu dört olağanüstü buluştan biri bile, tek başına, onun çok önemli bir bilim adamı

olduğunu göstermeye yeterlidir. Hepsinin onun tarafından bulunuşu ise, bilim dünyasının starları arasında, Newton'u "esas çocuk" konumuna yükseltir.

Newton, Kopernik, Kepler ve Galileo ile birlikte, insanın düşünce dünyasında bir devrim yaparlar. Batlamyus'un evren anlayışını temelden yıkarlar. "Bütün bilgilerin efendisi" "ilk muallim" Aristo'nun, insan düşüncesine iki bin yıldır egemen olan saltanatına son verirler.

Galileo öldüğü yıl dünyaya gelen Newton, Hz Muhammed gibi, babası öldükten sonra, yetim olarak doğar. Bir süre sonra annesi de evlenerek onu bırakır. Aile sevgisinden yoksun olarak büyüyen Newton, içe-dönük biri olarak insanlardan uzak durur, hiç evlenmez. Öylece yalnızlık kozası içinde, yoğun düşüncelere dalarak, bilme isteğinden ateş alarak, çıra gibi için için yanarken dünyayı aydınlatır.

Onun buluşları sayesinde evren, okunup anlaşılabilir bir kitap niteliğine bürünür. Oysa o, bilimsel buluşların bir bayrak yarışı olduğu bilinci içinde, daha sonra geleceklere şu sözleriyle ışık tutar: "Doğanın tümünü anlatmak, bir tek kişi için, bir çağ için çok güçtür. Daha iyisi, doğanın bir parçasını

Kafalarında Dünya Kuranlar, Yeryüzü Cennetleri

İnsanlar için güzel bir yaşam düşleyenler, bunun hep bir "ada"da gerçekleşebileceğini düşünmüşlerdir.

Ada, bilindiği gibi bir denizle ya da suyla çevrilidir, dışarıya kapalıdır. Dışarıdan içeriye, içeriden dışarıya giriş-çıkış güçtür.

Yeryüzü cennetinin bir "ada" olarak düşünülmesinde, doğal olarak sağlanan dışarıya kapalılık, bir yandan adanın içindeki örnek düzenin korunmasına yardım eder,

kesinlikle açıklayıp, geri kalanını arkadan geleceklere bırakmaktadır..."

Newton'u bilim tarihinde yüceltip en başa geçiren her şeyden önce üstün zekâ ve hayal gücü, yoğun çalışma isteği, üçüncü olarak da evreni anlama ve açıklama merakıdır. Bu özellikler gerçi başka birçok kişide de vardır ama, ondaki, kendine özgü yaratıcı bir sentez oluşturabilmiştir.

İnsanın bildikçe ne kadar çok şeyi bilmediğini de bilmesi alçakgönüllülüğün doğal bir göstergesi. Newton'un kendini nasıl gördüğüne ilişkin düşüncesi, onun sadece bilgin değil, Sokrat gibi bir bilge olduğunun da bir belirtisi. İşte onun ölümünden bir süre önceki sözleri: "Dünyaya nasıl göründüğümü bilmiyorum; ama ben kendimi, henüz keşfedilmemiş gerçeklerle dolu bir okyanusun kıyısında oynayan, düzgün bir çakıl taşı ya da güzel bir deniz kabuğu bulduğunda sevinen bir çocuk gibi görüyorum..."

Ölümünden sonra Alexander Pope, onun önemini iki dizede özetler:

Doğa ve doğa yasaları gecenin koynunda saklıydı

Tanrı, Newton olsun! dedi ve her yer aydınlandı

diğer yandan bozucu etkilerin adaya sızmasını engeller. O yüzden "ada" dünyadaki diğer yerlerden daha iyi ve güvenceli görülmüştür.

UTOPIA

Kendisi de bir ada olan İngiltere'de yaşayan İngiliz Yazarı Thomas Morus, ortaçağ dünya görüşünün bütün kurumlarıyla çadırdayıp yıkıldığı, buna karşılık yeniçağ

dünya görüşünün de belirgin hale gelmediği, bunalımlı bir geçiş dönemi düşünürdür.

Yeniçağın getirdiği yenilik ve değişimlerden etkilenir. Ortaçağın bütününe olmasa bile, bazı insancıl niteliklerini özler. Avrupa insanının gözünü bürüyen kazanç tutkusu ve çıkara dayalı bölünmeler karşısında: “Neden yeni ticaret anlayışını değil de, manastırları yıkıyoruz? Ortak yaşama ruhu korunmaya çok daha lâıyk değil midir?” diye sorar.

Her yerde halkın acılı ve yoksul yaşamından etkilenen Thomas Morus, “Ütopia” isimli kitabında, adaletli bir toplum düzeni tasarlar. Böylece Ütopyacılık denilen siyasal düşçülüğü, ölküsel bir toplum hayalciliğini başlatmış olur. Utopia’daki örnek toplum düzeninin temelinde doğruluk, ölçülülük, sağduyu gibi erdemler yer alır.

Morus, kafasında ideal toplum düzenini kurmaya çalışırken, özel mülkiyeti her türlü kötülüğün kaynağı olarak görür. Özel mülkiyet düzeni her şeyi para ile ölçer. Böyle çıkara bağlı bir düzende adalet gerçekleşemez. Öyleyse sosyal adaleti sağlamak adına, özel mülkiyetin tümüyle kaldırılması gerekir. Para da yoktur Utopia adasında: Herkes bedeniyle çalışarak, toplumsal yaşama ve üretime katılır. Üretilen mal ortak depolarda biriktirilir. Herkes gerektiği kadar onlardan yararlanır. Bedeniyle çalışmayanlar, yalnız bilginler ve kamu görevlileridir. Burada demokratik bir düzen içinde yöneticiler halkın oylarıyla işbaşına gelmişlerdir. Halk yönetime etkin olarak katılır. Önemli sorunlarda tartışılarak karara varılır.

GÜNEŞ ÜLKESİ

Thomas Morus’dan etkilenen bir başka ütopyacı İtalyan Tommaso Campanella’dır. O da “Güneş Ülkesi” diye tasarladığı yapıtında

düşsel ülkesini Hint Okyanusu’nda bulunan sözümona bir “ada”da kurar. Onun toplum düzeninde de özel mülkiyete yer yoktur.

Campanella’ya göre her türlü kötülüğün kaynağı bilgisizlik ve bencilliktir. O yüzden Güneş Ülkesi’nde okumuşlar, bilgililer seçkin bir yer alırlar. Bu ülkede bilim ve felsefe yaşama yön verir. Toplumun başındaki yönetici hem filozof hem din adamı niteliklerini taşıyan bilge biridir. Bilgelerce yönetilen böyle bir ülkede yirmi yaşını geçmiş herkes, toplum sorunlarını tartışarak karara bağlayan bir kurultayın üyesidir. Üretim topluca gerçekleştirilir ve hakça bölüşülür. Herkes yetenek ve becerileri doğrultusunda üretime katılır. Aynı şekilde hakettiği veya ihtiyacı olan şeyi alır. Burada insanlar üretime olabildiğince az (4-5 saat) zaman ayırırlar. Hayatlarının büyük bir bölümünü bilgi edinerek, becerilerini geliştirerek ve yaşam deneyimlerini zenginleştirerek geçirirler. Güneş ülkesinde, gelecek kuşakların sağlıklı olması için, cinsel ilişkiler bile yöneticiler tarafından toplum yararına olarak düzenlenir.

YENİ ATLANTİS

İngiliz düşünürü Francis Bacon, ideal bir düzeni tasarlayan “Yeni Atlantis” eseriyle, XVII.yüzyıldaki utopia zincirine bir halka daha ekler. Bacon’un başlıca amacı bütün yaşayışı, geniş bir bilimsel araştırmalar kurumu niteliğindeki Süleyman Evi adlı bir örgütten yönetilen Bensalem toplumunu tanıtmaktır. Burada daha çok Süleyman Evi’nin örgütlenişi, çalışma yöntemleri tanıtılır. “Süleyman Evi” Bacon’un ömür boyu hayalinde yaşattığı bir idealdir. XVII.yüzyılın bilimsel denemeler ve gelişmeler konusunda verimli, coşkulu bir

çağ olması, onu etkilemiştir. Ona göre bilgi güçtür. Bilimin teknoloji olarak günlük yaşama uygulanmasında, topluma büyük faydalar sağlayacağını düşünür.

Yeni Atlantis, sosyal ve ekonomik bir eleştiri amacı gütmeyen. Daha çok Bacon'un kişisel bir idealidir. Bensalem halkı için öngördüğü makul dindarlık, vakarlı neşe, ince nezaket ve cömertlik, konukseverlik, resmi hayatta sadakat, özel yaşamda iffet,

Gökyüzünden Yeryüzüne, Düşüncede Devrim

Aristoteles'in ve Ptolemaius'un (Batlamyus) dünya-merkezli evren anlayışını kökünden değiştiren, kiliseye karşın bu görüşün yanlışlığını bilimsel olarak ilk kez ortaya atan Polonya'lı Kopernik olur. Kopernik, dünyanın Güneşle ve diğer devingen gezegenlerle çevrelenmiş sabit bir merkez olmadığını ileri sürer. Ona göre, bizim üzerinde rahatça dolaştığımız gezegenimiz olan dünya, diğer gezegenler gibi, hem kendi eksenini etrafında, hem de güneşin çevresinde dönmektedir. Öteki gezegenler gibi, güneşin bir uydusu olup, evrende ayrıcalıklı bir konuma sahip değildir.

Kopernik'in kuramı, insanların o güne dek süregelen evren anlayışında bir devrim yapar. Ve hayat görüşlerinde büyük değişikliklere yolaçar. Kiliseyi zor duruma düşürür.

Kopernik'in "Göksel Kürelerin Dönüşleri" adlı eseri Galileo ve Kepler'in hem habercisi, hem de vazgeçilmez öncüsüdür.

Daha sonra İtalyan gökbilimcisi Giordano Bruno, Kopernik'in görüşlerini, herkesin anlayacağı bir hale getirerek çevresine açıklar. Onun buluşlarını, yeni elde edilen kanıtlarla güçlü bir şekilde savunur.

ağırbaşlılık, düzenlilik, ciddi çalışkanlık, Bacon'un erişmek istediği üpin timsalidir.

Yeni Atlantis'in en olumlu yanı ise, gerçeğin araştırılmasında deneyci yöntemi önermesi, böylece bilimsel gelişmede bir dönüm noktası olmasıdır. Utopia'da, Güneş Ülkesi'nde ve Yeni Atlantis'te çizilen yeryüzü cenneti, insanların en büyük özlemi olduğu kadar, hep yarınlara ertelenen bir umududur da aynı zamanda...

Her gittiği yerde evrenin sonsuz, yıldızların sayısız olduğu konusunda konuşmalar yapar. Ve kilisenin hüsnünü üzerine çekerek, bir süre işkence gördükten sonra, Roma'da yakılır. Yıllar sonra yakıldığı yere heykeli dikilir.

Alman Kepler, Kopernik sisteminin, kimi düzeltmelerle doğruluğunu kanıtlar. "Göksel âlemin müzikal uyumunu" geometrik olarak belirler. Merkür gezegeninin devrimine ilişkin çok önemli gözlemlerde bulunur. Merkür'ün 1631'de dünya ile güneş arasından geçeceğini bildirir. Ayrıca gezegenlerin Güneş çevresindeki dolanımlarıyla ilgili yasaları saptar.

Kepler'in, en büyük hayali, göksel kürelerin müziksel uyumunu gerçekleştirilmeye ömrü yetmez. Ama başardıkları, ona "Astronominin Prensi" dedirtmeye yeter.

Kepler'i Galileo Galilei izler. Teleskopuyla yaptığı gözlemler sonucu, Ay'ın Dünya'ya benzer bir gezegen olduğunu saptar. Öbür gezegenlerle ilgili olarak yaptığı gözlemlerinde Kopernik'in tezlerini doğrulayıcı bilgiler edinir. Kendi yaptığı teleskopu ile gökyüzünü gözlediğinde Jüpiter çevresinde dört ayın dönmekte olduğunu görür. Venüs gezegeninin de, ayın dönemlerine benzer dönemleri olduğunu gözlemler.

Galileo'nin bilimin ilerlemesine katkısı, atalet yasası gibi keşiflerine, teleskopu icat etmesine, astronomik gözlemlerine ve de Kopernik varsayımını kanıtlamadaki dehasına dayanır. Daha da önemlisi, gözlem ve deney yöntemini bilimsel araştırmanın temeli olarak göstermesi olmuştur.

Ancak, Kopernik kuramını desteklemekle, kiliseyi karşısına alır. Ve kendisine Kopernik kuramını öğretmekten vazgeçmesi emredilir. Altı yıl sonra çıkardığı "Dünyanın İki Büyük Sistemi Üzerine Diyalog" kitabında Kopernik kuramını ustaca savunur. Engizisyon önüne çıkarılır, yargı önünde tövbe etmediği takdirde işkence göreceği söylenir. Ve Galileo yetmişinde, çaresiz bir halde, eline tutuşturulan metni diz çökerek okur: "Ben Galileo Galilei, geçmişteki tüm

yanlış ve aykırı düşüncelerimden dolayı huzurunuzda kendimi lânetliyor, bir daha öyle saçmalıklara düşmeyeceğime, kutsal öğretiye aykırı hiçbir fikir taşımayacağıma yemin ederim..."

Bu zoraki yeminden sonra Galileo'nun dudaklarından "Ama yine de dönüyor" anlamına "Eppur simuove" sözcüklerinin fısıltı halinde döküldüğü söylenir.

Bunu ister söylesin, ister söylemesin, dünya hem kendi eksenini üzerinde hem güneş etrafında dönmesini sürdürür, zaman bilimi haklı çıkarır ve insanlık jürisi önünde Galileo Galilei aklanarak onurlu yerini alır. Bilimi engellemenin, özgür düşüncüyü boğmanın, birçok bilim adamına işkence edip, bazılarını diri diri yakmanın ayıbı ve utancı da, kendini yanılmaz otorite sanan Kiliseye kalır...

Hayatımız Mizah

Güngör Özyiğit

KEFENİN CEBİ

Kefenin cebi olduğunu sanan zengin ama cimri biri, ölüm döşeğindeyken, üç yakın arkadaşını çağırır yanına. Ve son bir ricada bulunur bu üç dostuna: “300 bin dolarlık tasarrufum var” der. “Bunu yanımda öteki dünyaya götürmek istiyorum. Ama sizlerden başka da kimseye güvenmiyorum. Size, her birinize şimdi 100'er bin dolar vereceğim. Bu paraları ne olur, ben gömülürken kefenimin iç cebine koyuverin...”

Adam ölür. Üç arkadaş, kendilerine göre, verdikleri sözü yerine getirirler. Bir süre sonra, doktor vicdan azabı duymaya başlar. Diğer iki arkadaşını çağırarak onlara itirafta bulunur: “Hastanenin çok acil ihtiyacı vardı” der. “O yüzden 100 bin doların 20 bin dolarını hastaneye sarfettim. Kefene 80 bin dolar koydum...”

Bunu duyan papaz: “Maalesef ben de aynı günahı işledim” der “Paranın yarısını Kilisenin inşaatına ayırdım. 50 bin doları da kefenin cebine koydum...”

Son sözü alan avukat, göğsünü gere gere: “Ben sözümü aynen yerine getirdim” der ve ekler: “Kefenin cebine 100 bin dolarlık çek koydum!..”

Avukat Yahudi mi bilmem ama, ticareti iyi bildiği muhakkak!

İNSANLIK HALİ

Karı-koca lüks bir lokantada yemek yerler. O sırada manken gibi hoş bir hanım, masanın önünden geçerken adamı selamlar.

Adamın karısı, sinirli bir şekilde sorar: “Kim bu yosma?”

Adam: “Eğer mutlaka öğrenmek istiyorsan söyleyeyim, metresim!” der.

Kadın şaşkın bir halde, nasıl böyle pervasızca konuşabildiğini sorar ve boşanacağını söyler.

Adam gayet sakin ve serinkanlı bir tarzda “Yanı” der “Etiler'deki apartmanı, Kandilli'deki yalıyı, Göcek'teki tekneyi ve Nice'deki yazlığı mı bırakıyorsun?”

Uzun bir sessizlik olur. Bir ara kadın sorar:

“Şu arkada oturan Fuat değil mi? Yanındaki kadın kim?!”

Adam açıklamada bulunur: “Fuat'ın metresi.”

Bunun üzerine kadın: “Ay bizimki daha güzel vallahi!” der.

Sevgiyi sahip olduklarıyla değerlendirenler, metresi de aynı listeye katıp, işte böyle metalaştırırlar!..

İNSAN YA ÖLMESİNİ BİLMELİ YA ÖLDÜRÜLMELİ

Temel, arkadaşı İlyas'a rastlar ve üzgün bir şekilde "Babam öldü" der. Ve aralarında şöyle bir konuşma geçer:

-Neden öldü?

-Apartmanın sekizinci katının balkonundan düştü...

-Eyvah parçalandı mı?

-Yok, girişteki bakkalın tentesine düşünce, oradan havalanıp karşı apartmana yöneldi.

-Apartmana çarptı mı?

-Yok, karşı apartmanın balkonunda çamaşırlar asılı idi. Çamaşır ipine vurup, fabrikanın bahçesine düştü.

-Orada can mı verdi?

-Hayır, fabrika çelik yay fabrikası, bahçedeki yayların üzerine düşüp havalandı yeniden...

-Peki sonra?

-Sonrası ne? Baktık ki yere ineceği yok, biz de bir iyilik edip vurdük oni!..

Temel haklı.. Çünkü ne evlerinin orası sirk, ne de Temel'in babası palyaço!..

SEVGİ DÜNYASI ABONE FORMU

Yayın Süresi : Aylık Yıllık Dergi Bedeli 10.800.000 TL
Dergi Bedeli 900.000 TL İndirimli Abone Bedeli 10.000.000 TL
Adı Soyadı :
Adresi :
Posta Kodu: İlçe : Şehir :
Tel : Fax :
Firma Adı :
Vergi Dairesi : Vergi Numarası :

1. Lütfen Kredi Kartı hesabımdan alınız. VISA MASTER EUROCARD
Kart No / / / / / / Son K. Tarihi / / / İmza:

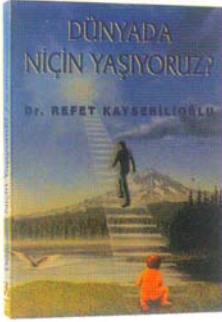
2. Bir yıllık abone bedeli olan 10.000.000 TL'nı Sevgi Yayınları Tic. Ltd. Şti adına Yapı ve Kredi Bankası Şaşkınbakkal / İstanbul Şubesi 100-1516-4 numaralı hesaba yatırdığınızı belgeleyen dekontla birlikte bu kartı adresimize yollayınız veya fakslayınız.

SEVGİ DÜNYASI P.K. 471, Beyoğlu - 80090 İstanbul

Tel: (0212) 252 85 85 - (0212) 250 42 42 Fax: (0216) 385 92 30 - (0212) 227 01 97 - (0216) 369 82 03

Abone Sorumlusu: Kazım Erdemoğlu

SEVGİ YAYINLARI

DÜNYADA NİÇİN YAŞIYORUZ
Dr. Refet Kayserilioğlu

DOĞRU YAŞAMA BİLGİLERİ
Dr. Refet Kayserilioğlu

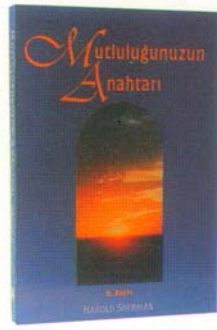
ÜSTÜN İNSAN OLMAK
Dr. Refet Kayserilioğlu

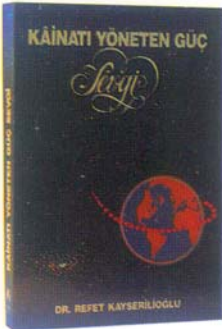
BİZİM CELSELERİMİZ

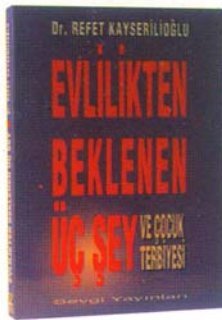
SEVİNİZ BİRLEŞİNİZ BİR OLUNUZ
Dr. Refet Kayserilioğlu

Mİ İTLULUĞUNUZUN ANAHTARI
Harold Sherman

KÂİNATI YÖNETEN GÜÇ
Dr. Refet Kayserilioğlu

EVLİLİKTEN BEKLENEN ÜÇ ŞEY
Dr. Refet Kayserilioğlu

BİR CAN YOĞRULDU
Dr. Refet Kayserilioğlu

İsteme Adresi: SEVGİ YAYINLARI P.K. 471 Beyoğlu - İSTANBUL
veya: Taksim, Aydede Caddesi. Kıvılcım Apt. No: 4/5 Beyoğlu - İST.
Tel: (0212) 250 42 42

DR. REFET KAYSERİLİOĞLU

İŞİĞİ GÖRENLER

SEVGİ YAYINLARI

YENİ ÇIKTI

İŞİĞİ GÖRENLER

Dr. REFET KAYSERİLİOĞLU

Bu kitap; Işığı arayan, Doğruları, Gerçekleri özleyen gönlünüze,
Bir aydınlık olacaktır. Aslında insan, Doğduğu andan ölünceye kadar,
Gerçekleri arar... Işık peşinde koşan pervaneler gibi,
sıcak ışık kaynaklarına doğru, Yanması, kavrulması pahasına da olsa
Koşar...

Bütün kitapçılarda

Genel Dağıtım: Birleşim, Arkadaş Dağıtım, Artı Dağıtım

İsteme Adresi: Sevgi Yayınları, P.K. 471, Beşiközü 80090 İstanbul Tel: 252 85 85 - 250 42 42